

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

”Lärare är ju inte socionomer”

En etnografisk studie om hur skolkuratorns yrkesroll förhandlas i ett multiprofessionellt sammanhang

Författare: Sofie Lind
Handledare: Anders Lundberg
Examinator: Torbjörn Forkby
Termin: VT19
Ämne: Socialt arbete
Nivå: Kandidatuppsats
Kurskod: 2SA47e
Antal ord: 15073

Abstrakt

The aim of this study is to examine how the role of the school counselor is negotiated and can be understood through the interaction with other professions at the school. This was done through observations of collaborative meetings concerning pupils with high problematic school absence and qualitative interviews with four school counselors. The theoretical framework of the study consists of a number of concepts associated with symbolic interactionism. Previous studies show that the profession as a school counselor is associated with weak state governance and vague descriptions of the assignment's practical meaning. This in combination with numerical disadvantage makes the school counselor's role sensitive to ambient expectations within the school organization. Accordingly, the present study shows that the role of school counselor takes different forms depending on the organization in question, as well as the school counselor's own perception of his- or herself in the role. The studie also show that the school counselors seem to put a great responsibility on themselves when it comes to conveying and standing up for the boundaries and meaning of their experienced assignment. As fundamental for the assignment, the school counselors see a preference for the pupil, which sometimes puts them in a position where they need to be critical of the educational organization, which can mean a vulnerability for them selfs in the role. At the same time, the school counselors describe this as an important function for the role and mean that it is part of their psychosocial competence to be able to respond to both educational personell and pupils from the individual's perspective and needs. They also see the openness of the assignment as enabling since they are allowed to adapt their work forms based on these needs as well as what they themselves attach importance to in the assignment.

Nyckelord:

Skolkuratorns yrkesroll, samverkansmöte, symbolisk interaktionism, observation

Tack

Jag vill särskilt rikta ett tack till de skolkuratorer som ställt upp som informanter och nyckeldeltagare i min studie. Jag vill även tacka övriga deltagare vid mina observationer för deras medgivande och positiva bemötande av mig i min roll som student. Tack även till min handledare Anders för genomläsningar, stöd och givande reflektioner i min process.

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte	8
1.3 Frågeställningar	8
2 Bakgrund	8
2.1 Hemmasittare – elever med problematisk skolfrånvaro	8
2.2 Skolkuratorns arbetsuppgifter	9
3 Tidigare forskning	10
3.1 Skolkuratorns yrkesroll i en svensk kontext	10
3.2 Samspelet med andra yrkesgrupper	13
3.3 Outsiderpositionen och det breda perspektivet	14
3.3.1 Sammanfattning av tidigare forskning	14
4 Teoretiskt ramverk	15
4.1 Symbolisk interaktionism	15
4.1.1 Definitionen av situationen	16
4.1.2 Sociala objekt	17
4.1.3 Jaget som socialt objekt	17
4.1.4 Rollövertagande	18
4.1.5 Symboler	18
5 Metod	19
5.1 Datainsamlingsmetod	19
5.2 Tillvägagångssätt	20
5.2.1 Urvalsmetod och urval	20
5.2.2 Analyismetod	21
5.2.3 Metoddiskussion	22
5.2.4 Studiens tillförlitlighet	24
5.3 Etiska överväganden	25
6 Resultat och Analys	26
6.1 Presentation av deltagare/informanter samt observationstillfällen	26
6.2 Skolkuratorns roll i det multiprofessionella mötet	27
6.2.1 Definitionen av situationen - ett möte mellan olika perspektiv	28
6.2.2 Professionellt oberoende kritiker eller en ensam outsider?	34

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

6.2.3	<i>Känsligheten för omgivande förväntningar</i>	37
6.2.4	<i>Den handledande funktionen i relation till den pedagogiska personalen</i>	40
6.2.5	<i>Förhållandet till rektorn och den centrala organisationen</i>	41
7	Diskussion	42
7.1	Förslag till vidare forskning	45
	Referenser	47
	Bilagor	I
	Bilaga A. FÖRFRÅGAN OM DELTAGANDE I EN STUDIE OM SKOLKURATORNS YKESROLL	I
	Bilaga B Intervjuguide	II

1 Inledning

Som färdigutbildad socionom står jag inför en rad olika möjligheter när det gäller valet av framtida arbetsplats. Genom utbildningen har jag fått med mig en bredd av kunskaper och färdigheter som ska rusta mig för ett yrkesverksamt liv på det sociala fältet. I realiteten är socionomyrket starkt kopplat till arbetet inom socialtjänsten och det är här socionomen ses som självklart hemmahörande. Samtidigt är yrket liksom andra välfärdsprofessioner beroende av organisationen arbetet sker inom. När jag som socionom tar ett uppdrag i en verksamhet utanför socialtjänsten kan det därför uppstå ett antal utmaningar och otydligheter förknippade med den roll socialarbetaren förväntas fylla inom organisationen. Ofta får socionomen i dessa fall en typ av outsiderposition där hen inte sällan är ensam i sin yrkesroll medan övriga anställda tillhör en annan skolning och kärnverksamhet (Isaksson 2016). Ett typiskt sådant område är skolan där socionomprofessionen företräds av yrkesrollen som kurator.

1.1 Problemformulering

Att arbeta som skolkurator innebär en position i utkanten av det sammanhang som skolans arena utgör. Inte bara tillhör du en annan yrkesgrupp utan du jobbar dessutom ofta ensam. Omgärdad av professioner tillhörande en annan skolning blir du ett udda inslag som verkar utifrån en delvis annorlunda logik än den dominerande på arbetsplatsen. Skolkuratorerna är ofta anställda centralt vilket även innebär att deras chef sitter på förvaltningen medan det är skolans rektor som utformar uppdraget på den specifika enheten och skolkuratorerna blir därmed beroende av hur rektorn betraktar deras uppdrag (Isaksson 2016). Samtidigt som skolkuratoren har kunskaper som de andra yrkesgrupperna på skolan inte besitter är uppdraget vagt. Denna otydlighet upplevs ofta som ett bekymmer av skolkuratorerna själva och är även ett dilemma de delar med kuratorer inom andra samhällssektorer, till exempel sjukvården och psykiatrin (Isaksson 2016; Framme 2014; Johnsén & Spets 2007).

Bristen på tydliga arbetsbeskrivningar gör att skolkuratorns uppdrag hela tiden är öppet för förhandling och att gränserna för positionen blir svävande. Detta leder bland annat till att den roll lärare generellt vill tillskriva skolkuratoren inte alltid stämmer med den

roll som skolkuratoren anser sig ämnad att fylla, men att det skolkurativa arbetet ändå nödgas ske utifrån vårdorganisationens premisser (Backlund 2007). I det elevvårdande arbetet på skolan är skolkuratorns uppdrag att föra in ett psykosocialt perspektiv i arbetet och att samverka med övriga yrkesroller för elevernas hälsa och utveckling. Detta sker bland annat genom närvaro vid skolans elevhälsoteamsmöten, utformande av individuella studieplaner och uppföljningsmöten angående enskilda elever (Akademikerförbundet SSR 2015).

Ett exempel på situationer där skolans olika yrkesroller behöver mötas för att skapa en åtgärd är när en elev helt eller delvis slutar att komma till skolan. Under de senaste åren har vi kunnat se att såväl statliga utredningar som media ägnat uppmärksamhet åt dessa så kallade hemmasittare. I Sverige har vi skolplikt från och med förskoleklass till och med årskurs nio, vilket utgör såväl en skyldighet som en rättighet för alla elever (SFS 2010:800). I landets samtliga kommuner, liksom i andra delar av världen, finns dock barn och ungdomar som av olika anledningar inte går till skolan. Skolinspektionens mätning 2015 visade att ungefär 1700 elever i den svenska grundskolan hade en sammanhängande frånvaro som motsvarar fyra veckor i streck eller mer och att ca 18000 hade en upprepad ströfrånvaro (Skolinspektionen 2016a).

I ärenden likt de ovan beskrivna framträder en mångfacetterad problematik som behöver bemötas från olika håll för att redas ut. Här ryms bekymmer som berör undervisning, kunskapsmässig utveckling och studieresultat samtidigt som orsakerna till frånvaron ofta hänger samman med psykisk ohälsa, ångest och psykosociala faktorer (Gren-Landell et al 2015). För att komma tillrätta med en elevs höga frånvaro är samverkan mellan skolans olika roller och kompetenser därför en förutsättning (Gladh & Sjödin 2014). Då arbetet med hemmasittande elever innefattar aspekter där såväl det kunskapsmässiga som det psykosociala står i fokus, anser jag skolans gemensamma arbete med just dessa elever vara en särskilt fruktbar utgångspunkt för att utforska förståelsen av skolkuratorns roll på skolan. I skolsamarbetet rörande dessa elever förstår jag mig att olika yrkeslogiker ställs mot varandra på ett tydligt sätt samtidigt som det krävs någon form av samförstånd för att komma vidare. I min uppsats har jag därför valt att titta på samverkansmöten med just dessa elever i fokus för att undersöka

hur skolkuratorns roll förhandlas och förstås utifrån de olika yrkesrelaterade positioner som finns på skolan. Detta sker med hjälp av passiva observationer av samverkansmöten samt kompletterande kvalitativa intervjuer. Genom min studie vill jag lämna ett bidrag till ett hittills relativt outforskat område inom det sociala arbetet och ämnar göra detta utifrån ett metodologiskt angreppssätt jag inte sett i tidigare studier.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur skolkuratorns roll förhandlas fram och kan förstås genom interaktionen med övriga yrkesgrupper på skolan.

1.3 Frågeställningar

- Hur kommer skolkuratorns roll till uttryck i samspelet mellan de olika professionerna i mötessituationen?
- Hur uttrycker skolkuratorerna själva synen på sin roll i ett multiprofessionellt sammanhang?

2 Bakgrund

2.1 Hemmasittare – elever med problematisk skolfrånvaro

Elever som har en lång sammanhängande frånvaro eller en frekvent upprepad ströfrånvaro refereras ofta till som hemmasittare. Då uppsatsens syfte är att studera skolkuratorns roll i förhållande till övriga yrkesroller på skolan kommer inte hemmasittaren i sig att ges något nämnvärt utrymme framöver. Jag anser det ändå relevant att ge en sammanfattande beskrivning av problemet då det används som utgångspunkt för mina observationer.

När det gäller skolfrånvaron bland grundskoleelever så väl i Sverige som internationellt verkar det svårt att dra några säkra slutsatser om hur utbrett problemet är. Det beror bland annat på att olika undersökningar använt sig av olika definitioner och mallar för att mäta frånvaron (Gren-Landell et al, Skolinspektionen 2016b m.fl.). Ett annat av

problemen på nationell nivå kan anses vara att endast den ogiltiga frånvaron räknas i statistiken (SOU 2016:94). Inom forskningen har det också använts en rad olika begrepp för att tala om elever som uteblir från undervisningen, däribland skolk, skolfobi och skolvägran (Gren-Landell et al. 2015). Internationella studier visar att elever ofta har en upprepad frånvaro i två år eller mer innan någon insats eller behandling påbörjas för att hjälpa dem (Kearny & Bates 2005). Att frånvaron ofta har pågått en längre tid utan några åtgärder lyfts även i svenska kartläggningar som gjorts (Skolinspektionen 2016b).

Frånvaro från skolan kan leda till en rad negativa konsekvenser både på lång och på kort sikt. Dels påverkas lärandet negativt medan stressen ökar ju mer eleven hamnar efter och många hoppar av skolan i förtid. Elever som sitter hemma riskerar även att hamna i svårigheter med social anpassning längre fram i livet (Maynard et al. 2018). På ett mer strukturellt plan innebär elevers skolfrånvaro dessutom stora ekonomiska förluster för samhället (Gladh & Sjödin 2014). Orsakerna till frånvaron beskrivs som ett komplext problem där det ofta är både individuella, skolrelaterade- och familjerelaterade faktorer som påverkar. Även om problematisk skolfrånvaro inte räknas som en diagnos i sig själv hänger det ihop med olika former av psykisk ohälsa såsom varierande typer av ångestproblematik (Gren-Landell et al 2015). Svenska undersökningar som gjorts visar även att frånvaron är mer utbredd bland elever med autismspektrumtillstånd (Autism – och Aspergerförbundet 2010). Då problematisk skolfrånvaro påverkas av många faktorer krävs också samverkan och samsyn för att komma tillrätta med det. När det gäller det lokala arbetet på skolan menar Glad & Sjödin (2014) att elevhälsans kompetens inom området behöver tas tillvara och att det måste finnas ett ömsesidigt förtroende mellan elevhälsans aktörer, rektor och lärare på skolan.

2.2 Skolkuratorns arbetsuppgifter

Praktiska beskrivningar av skolkuratorns arbete lyser i stort sett med sin frånvaro. Vare sig lagtext eller förarbeten preciserar vilken kompetens eller vilka konkreta åtaganden som ska ingå i rollen. Inte heller finns det någon särskild utbildning för kuratorer och inom socionomutbildningen berörs yrket endast ytligt. Sveriges skolkuratorers förening har dock ställt samman en yrkesbeskrivning där skolkuratorns arbetsuppgifter beskrivs. Här lyfts arbetet med elever på individnivå, både i form av samtal och genom att samverka med andra aktörer för elevens hälsa, liksom arbetet med elever på gruppnivå.

Här omnämns även arbete på en mer organisatorisk nivå där det bland annat ingår att ge handledning till lärare samt utgöra en del i katastrof- och krisberedskapsgrupper.

Skolkuratoren förväntas även bidra i skolans interna samverkan genom att ingå i skolans elevhälsoteam, utgöra elevhälsans psykosociala expertis samt medverka i arbetet med att upprätta och implementera handlingsplaner, liksom initiera och upprätthålla kontakter med externa samhällsaktörer såsom Barn- och ungdomspsykiatri (BUP), polisen, habiliteringen och socialtjänsten (Isaksson 2016). I Akademikerförbundet SSR:s sammanställda policy för skolkuratorer beskrivs arbetet som "direkt riktat till elever eller indirekt via skolpersonal för att stödja enskild elev eller övergripande och förebyggande för att skapa en god miljö för elevers hälsa, lärande och utveckling" (Akademikerförbundet SSR 2015 s.10).

3 Tidigare forskning

När det kommer till tidigare studier angående skolkuratorns yrkesroll är forskningsunderlaget att betrakta som begränsat. Sökandet efter internationell forskning kompliceras fortsättningsvis av att det inte finns någon direktöversättning av vårt svenska begrepp "skolkurator" till engelska. Ofta används skolsocialt arbete som ett samlingsnamn för psykosociala insatser inom skolan, ett begrepp som har olika innebörder i olika länder (Backlund 2007). Då syftet med min studie är att undersöka hur skolkuratorns yrkesroll förhandlas genom interaktionen mellan olika aktörer i den svenska skolan kommer jag därför presentera en sammanställning av ett antal nationella studier som jag funnit särskilt relevanta utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar. De huvudsakliga källorna är två avhandlingar, den ena skriven av Åsa Backlund (2007) och den andra av Christine Isaksson (2016).

3.1 Skolkuratorns yrkesroll i en svensk kontext

För ungefär ett decennium sedan skriver Backlund (2007) att nationella studier gjorda på skolkuratorer i princip inte existerar. Detta område har istället behandlats genom olika offentliga utredningar och rapporter. Hennes egen avhandling tillsammans med senare genomförd forskning av Christine Isaksson (2016) utgör därför ett viktigt underlag för forskningsbakgrunden i min studie. Backlund (2007) gör i sin avhandling en analys av elevvårdens olika resurser, deras samverkan med varandra samt vilken

funktion och ställning de har inom det svenska skolväsendet. Viktigt att beakta när vi tar del av hennes resultat och resonemang är att de kom till före lagstadgandet av en samlad elevhälsa med kurator som obligatorisk resurs vilket inträdde i och med den nya skollagen 2011 (SFS 2010:800). Backlund (2007, s.196) beskriver skolkuratorsyrket som svagt reglerat och öppet för den enskilda utövaren att formulera själv utifrån vad som beskrivs i termer av "sunt förnuft" och "känsla". I sin avhandling använder sig Backlund av ett resonemang om yrkesgruppers olika teknologier och betydelsen av att ha en yrkesspecifik teknologi för att en yrkesroll ska erhålla legitimitet och status inom verksamheten. Hon menar att de två dominerande teknologier som skolkuratorer förknippar med sitt arbete är elevsamtal och rådgivning till lärare. Även att skapa och upprätthålla kontakter med externa samhällsaktörer ingick som en betydelsefull del i arbetet. Problemet här, menar Backlund är att dessa uppgifter delvis också utförs av andra yrkesgrupper på skolan, till exempel skolsköterska och skolpsykolog. Dessa två sistnämnda grupper har till skillnad från skolkuratoren även vissa andra uppgifter kopplade till sitt uppdrag som bara får utföras av just dem och de innehar dessutom en yrkeslegitimation som skolkuratoren saknar. "Skolkuratoren är således inte bara ensam med sin utbildning i skolan utan även omgärdad av "starkare" professioner, i det avseendet att de är fler till antalet eller att de är legitimerade och har tydligare egna teknologier" skriver Backlund (2007, s.241). Hon menade sig också kunna se att skolkuratorerna själva uppfattade sin roll som befäst med lägre status än andra på skolan och menar att yrkesrollens otydlighet i kombination med dess låga status gör att skolkuratoren blir känslig för förväntningar som finns i den omgivande arbetsmiljön. För övrigt verkade utformningen av den enskilda skolkuratorns arbete vara starkt beroende av såväl hans egna intressen och inriktningar som skolledningens och den centrala ledningens påverkan (Backlund 2007).

Ett årtionde senare kommer Christine Isakssons (2016) avhandling "*Den kritiska gästen*" som är en professionsstudie om skolkuratorer. Titeln syftar till en av de grundläggande frågorna för hennes undersökning, nämligen hur skolkuratoren uppfattas av lärare och andra på skolan med tanke på skillnaden i yrkestillhörighet och kunskapsbas. Skolkuratorerna i Isakssons studie talade om vikten av att utgå ifrån elevens perspektiv vilket ibland gör det nödvändigt att inta ett kritiskt förhållningssätt till den skolverksamhet hen arbetar inom. Samtidigt utgör samverkan med skolans

lärare och rektor en förutsättning i arbetet och skolkuratoren behöver därmed finna en balans mellan distanseringen till skolverksamheten och närheten till skolans övriga professioner.

Avhandlingen bygger på fyra olika delstudier där Isaksson bland annat undersökt framväxten och utvecklingen av yrket i Sverige, skolkuratorns handlingsutrymme, vilka metoder och tekniker skolkuratorerna använder i sitt arbete samt skolkuratorns och lärares gemensamma arbete för elevers välmående. De teoretiska begrepp som utgör grunden i hennes resonemang är jurisdiktion, handlingsutrymme och legitimitet. Hon beskriver legitimitet som ”det som överensstämmer med rådande värderingar och betraktas som riktigt och rättmätigt” både utifrån en rättslig aspekt och ett värdebaserat perspektiv (Isaksson 2016, s.21). För att få legitimitet måste den som utövar yrket anses besitta professionell kunskap och yrkesmässighet men även ha en ett visst mått av självbestämmande kopplat till yrkesrollen. Jurisdiktion står för ”exklusiv kontroll över arbetsområden och innebär ett från samhället legalt erkännande av en professions rätt att bestämma över ett arbetsområde när det gäller vad och hur arbetet ska bedrivas” (Isaksson 2016, s.23). Både legitimitet och jurisdiktion är förenade med makt och särskilt legitimiteten kan därför ses som betydelsefull för professionens handlingsutrymme. Isaksson (2016) menar att den rättsliga legitimiteten för det skolkuratoriva arbetet har blivit starkare bland annat genom den nya skollagen (SFS 2010:800). Samtidigt kvarstår vissa bekymmer kring den mer praktiskt kopplade legitimiteten när det kommer till samverkan med andra yrkesgrupper på skolan, vilket kan leda till att skolkuratorns arbete blir beroende av andra professionella i organisationen. Gällande skolkuratorns jurisdiktion har den kunskapsmässiga basen blivit både tydligare och synligare i allmänhet. I sin avhandling ser hon att skolkuratorerna håller ett avsiktligt avstånd till skolan som värdorganisation och uppfattar sin anknytning till socialt arbete som en tillgång i sitt yrkesutövande. Isaksson (2016) menar att detta visar på ett professionellt oberoende och vill också motgå Backlunds (2007) påstående om skolkuratorns brist på egna yrkesteknologier. Hon menar att även om skolkuratorerna till viss del saknar ett professionellt språk att uttrycka sig med så kan deras sätt att resonera om sina insatser beskrivas i termer av en egen teknologi. Särkilt tydligt framstår enligt Isaksson (2016) en systemteoretisk praktikteori

med helhetsperspektivet i centrum och både lärare och skolkuratorerna själva verkar eniga i att just helhetsynen är en förklaring till varför skolkuratorsyrket behövs.

3.2 Samspelet med andra yrkesgrupper

Enligt såväl Isaksson (2016) som Backlund (2007) anser både skolkuratorerna själva och andra yrkesgrupper på skolan att det skolkuratativa arbetet behövs. Däremot framkommer det att synen på vad som verkligen ingår i rollen skiljer sig åt såväl mellan olika skolkuratorer som mellan kuratorerna och lärarna. Handlingstrycket för det skolkuratativa arbetet framstår dessutom som starkt beroende av rektorn på skolan. Tidigare studier angående elevhälsans olika professioner har visat att representanterna inom elevhälsan nästan aldrig upplever någon inbördes konkurrens utan att de uppskattar det samarbete som finns, liksom att samtliga hade velat lägga mer tid på arbete som var direkt riktat till eleverna. I realiteten är samarbetet med skolans lärare något som skolkuratorerna verkar lägga en betydande del av både tid och tankeverksamhet på (Isaksson 2016).

Ett sätt för skolkuratorerna att komma ifrån konflikter kring status och tolkningsföreträde uppfattar Isaksson (2016) vara att nedtona eventuella överlägen förknippade med sin position. Ett exempel på detta menar hon vara att istället för att benämna den handledande funktionen gentemot lärarna som just handledning använder skolkuratorerna uttryck som att "bolla". Både Backlund (2007) och Isaksson (2016) beskriver också att det bland den pedagogiska personalen finns en förväntan på skolkuratoren som en avlastande funktion dit lärarna kan överlämna elever för att få problem åtgärdade. När det uppstår bekymmer i skolgången för en elev ses problemet ofta som knutet till individen och det är för att lösa detta problem som elevhälsan kopplas in (Backlund 2007). Till kuratorn skickas helt enkelt de elever vilka lärarna ser som bekymmer de vill ha avhjälpta för att undervisningen ska kunna fortgå utan störningar. Skolkuratoren däremot har fokus på empowerment och andra värden som kan förknippas med professionellt socialt arbete och som innebär ett bemötande av elevens problematik utifrån en helhetssyn på situationen (Isaksson 2016).

3.3 Outsiderpositionen och det breda perspektivet

Att vara en outsider och ett främmande inslag i sin vårdorganisation är något som skolkuratorn delar bland annat med kuratorer i sjukvården och psykiatri. I en studie om kuratorns roll inom sjukhusvärlden menar författarna att kuratorns helhetsfokus på situationen runt en patient utgör yrkets styrka samtidigt som det bidrar till ett annorlunda förhållande till den medicinskt utbildade personalen (Johnsén & Spets 2007). Även Framme (2014) lyfter förmågan att se det vidare perspektivet som kuratorns (socio)nomens specifika egenskap, i det här fallet inom den psykiatriska vården. Kuratorerna i studien anser sig också ha en alldeles särskild förmåga att se på saker utifrån olika nivåer, det vill säga uppfatta bidragande faktorer både hos individen själv, inom familjen och i det omgivande samhället. De menade dessutom att de har en bredare kunskap om hur samhället fungerar samtidigt som de är mindre styrda av expertkunskaper och istället strävar efter att möta patienterna på ett mänskligt plan.

Även Isaksson (2016) lyfter kuratorernas helhetssyn som något unikt och avgörande för synen på uppdraget hos såväl skolkuratorerna själva som deras kollegor med annan yrkestillhörighet. Hon menar att just denna breddade syn används som förklaring till nödvändigheten i det skolkuratoriva arbetet. Att som kurator inneha en form av annorlunda förhållande i relation till vårdorganisationen kan utgöra både möjligheter och hinder och det finns olika sätt att hantera detta på. Johnsén och Spets (2007) beskriver hur sjukhuskuratorerna i en av deras tidigare studier använde sig av olika strategier för att smälta in i den medicinska organisationen, till exempel att bära vit rock eller lära sig specifika termer. Isaksson (2016) menar i sin tur att skolkuratorerna medvetet håller en viss distans till sin vårdorganisation och menar att de därför kan betraktas som mer professionsstyrda och mindre organisationsstyrda än kuratorer inom hälso- och sjukvården.

3.3.1 Sammanfattning av tidigare forskning

Tidigare forskning på området konstaterar att skolkuratorns roll är förenad med vaga ramar och svag statlig styrning. Som representant för det sociala arbetet blir skolkuratorn ett udda inslag i skolmiljön där både rektor och övrig pedagogisk personal har en annan kunskapsbas och logik. Det här gör skolkuratorsrollen sårbar för vårdorganisationens förväntningar och påverkan (Isaksson 2016). Backlund (2007)

menar att lärare ofta använder skolkuratoren som en avlastande funktion medan skolkuratorerna själva anser sig främst finnas till för eleven. När det gäller samverkan med elevhälsans övriga funktioner ges inte uttryck för någon nämnvärd inbördes konkurrens (Isaksson 2016). Samtidigt är gränserna för vilka uppgifter som tillhör respektive yrkesroll svävande och skolkuratorerna kan sägas befinna sig i ett underläge gentemot till exempel skolsköterskorna då dessa har en tydlig egen teknologi samt yrkeslegitimation (Backlund 2007). Isaksson (2016) menar samtidigt att skolkuratorerna håller ett medvetet avstånd från vårdorganisationen och därigenom visar prov på professionellt oberoende, samtidigt som hon i motsats till Backlund (2007) anser att skolkuratorerna har en tydlig egen yrkesteknologi. Möjligen är dessa skillnader i resultat ett uttryck för det skolkurativa yrkets ständigt pågående förändringsprocess och möjligtvis skulle en ytterligare utveckling kunnat ske under de tre år som gått mellan Isakssons studie och föreliggande. Oavsett vilket blir ovan nämnda resultat en viktig bakgrund att resonera mot i analysen av mitt insamlade material, särskilt vid tillfällen där studiens teoretiska begrepp kan anses komma till korta.

4 Teoretiskt ramverk

För att analysera och förstå hur skolkurators roll förhandlas fram genom interaktionen med övriga professioner på skolan använder jag mig av ett antal teoretiska begrepp hemmahörande inom det socialpsykologiska perspektivet symbolisk interaktionism. Dessa begrepp ger mig verktyg att tolka och förstå vilken mening de olika aktörerna genom sina ageranden och uttryck lägger i skolkuratorsrollen, liksom hur dessa uttryck blir en del i den yrkesrollsskapande processen för skolkuratoren själv.

4.1 Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism är ett teoretiskt perspektiv vilket kan fungera som utgångspunkt för tolkning och analys av den sociala verkligheten. Utmärkande för detta perspektiv är att det fokuserar på social interaktion med drivkraften att förstå samhället och det mänskliga handlandet snarare än att förklara det (Troost & Levin 2018). Blumer (1969/1998) beskriver i sin bok *Symbolic interactionism* grunderna för perspektivet utifrån tre enkla premisser:

1. Människor agerar i förhållande till ting utifrån den mening dessa saker har för dem.

2. Meningen i dessa ting härstammar eller skapas ur den interaktion personen har med sina medmänniskor.

3. Denna mening hanteras och modifieras utifrån den tolkningsprocess personen använder sig av för att handskas med de saker hen möter.

Grundläggande för symbolisk interaktionism är alltså att se människan som en social person som skapar både sig själv och samhället genom ständigt pågående social interaktion. En annan fundamental utgångspunkt är att betrakta människan som aktivt handlande och i ständig förändring (Charon 2010). Det här förutsätter också en förståelse för människan som en tänkande varelse, där den inre interaktionen är lika betydelsefull som den yttre och där vi hela tiden, genom våra tankar konverserar med oss själva samtidigt som vi agerar. Den relation vi har till vår omgivning är alltså central, inte genom att vi enbart svarar på den fysiska världen utan genom att vi hela tiden definierar den, agerar på den och nyttjar den för att nå våra mål. På samma sätt sker vårt handlande gentemot varandra utifrån en ständig tolkning av situationen och vår respons på andras handlande är baserad på den mening vi kopplar till agerandet (Blumer 1969/1998).

4.1.1 Definitionen av situationen

Vad människan uppfattar som verkligt och hur han eller hon därefter agerar i denna verklighet beror på vad man inom symbolisk interaktionism talar om som *definitionen av situationen*. Med detta menas att varje människa helt enkelt agerar i en värld de själva definierar och att vår uppfattning av verkligheten hänger samman med vilket perspektiv vi antar. Även om vår definition av situationen är influerad av andra finns det i slutändan aldrig två personer som definierar en situation på exakt samma sätt och vår verklighet är därför just *vår* verklighet. Det vill säga; ”We each act in a world that we create through interaction with self influenced in part by interaction with others” (Charon 2010, s.125). I en samverkanssituation rörande skolans gemensamma arbete med hemmasittare skulle detta kunna innebära att företrädare för de olika yrkesrollerna rumsligt befinner sig på samma möte medan förutsättningarna för dem att agera varierar utifrån den mening de själva och övriga aktörer tillskriver yrkesrollen liksom hur de definierar meningen med mötet.

4.1.2 Sociala objekt

Till skillnad från andra levande varelser vilka responderar på ting utifrån den stimuli de rent fysiskt utgör för dem, agerar människan på saker utifrån hur viktiga de är för hen i den givna situationen (Charon 2010). Genom den socialisationsprocess som startar direkt vi kommer till världen lär vi oss helt enkelt att hela tiden definiera och omdefiniera saker genom social interaktion. Ett socialt objekt behöver inte vara vad vi vanligtvis betraktar som ett objekt, en sak, utan kan i denna mening likaväl vara en människa, ett minne eller en handling. Det vill säga: allt som en människa varseblir är för hen ett socialt objekt (Trost & Levin 2018). På detta sätt skapar vi förståelse för vår värld och vi är också förmögna att applicera vår förståelse på olika situationer liksom att i dessa situationer använda oss av objekten utifrån vår uppfattning om dem just nu (Charon 2010).

4.1.3 Jaget som socialt objekt

För en symbolisk interaktionist har jaget som begrepp en alldeles särskild betydelse då även det ses som ett socialt objekt. Detta innebär att jaget inte är samma sak som min identitet eller den handlande personen, utan en del av den omgivning som jag handlar i förhållande till. Alltså kommer jag att se på mig själv utifrån interaktionen med andra genom att de på olika sätt talar om för mig att jag är ett socialt objekt. För att förstå oss själva och andra som sociala objekt tar vi hjälp av olika etiketter, till exempel ”flicka” eller ”socioinomstudent”. Varje agerande människa blir således ett objekt för sig själv och andra genom sina egna och andras handlingar gentemot en själv. Jaget kan härigen sägas bli till via den socialisationsprocess som uppstår genom samspelet med andra. Vissa människor blir särskilt viktiga i denna process och benämns inom symbolisk interaktionism som signifikanta andra. Efterhand som vi växer behöver vi kunna förhålla oss till många olika människor simultant och vi kombinerar därför signifikanta andra till grupper eller samhällen. Ett samhälle eller en grupp vars perspektiv jag använder för att förstå mig själv och andra kan förstås som en *referensgrupp*. Varje individ har flera referensgrupper vilka kan vara små och fysiskt avgränsade som till exempel ett fotbollslag, eller stora som en stad eller en yrkesgrupp. De kan även hänga ihop med etnicitet, religion eller klass. Det viktiga i sammanhanget är att referensgruppens kultur eller perspektiv används av individen för att uppfatta verkligheten (Charon 2010). I föreliggande studie blir dessa begrepp intressanta för

förståelsen av skolkuratoren som representant för en annorlunda yrkestillhörighet än övriga på skolan samt den balansgång det innebär att ta avstånd till skolorganisationen samtidigt som skolkuratoren förväntas arbeta i nära samverkan med den pedagogiskt skolade personalen (Isaksson 2016).

4.1.4 Rollövertagande

Att se på jaget som ett objekt innebär även en förmåga att kliva utanför sig själv och se tillbaka på jaget mer objektivt. Det här gör det också möjligt för mig att sätta mig in i någon annans roll eller position, det vill säga *taking the role of the other* (Charon 2010) eller vad vi på svenska kan benämna som rollövertagande alternativt sympatisk introspektion (Trost & Levin 2018). Denna förmåga är en central del av att vara människa och något vi ägnar oss åt ständigt. Mer vardagligt skulle vi kunna referera till det som empati – alltså att föreställa oss hur någon annan tänker och känner liksom hur hen definierar situationen. Att kunna inta någon annans perspektiv är en avgörande förmåga i det sociala arbetet där fokus ligger på att förstå människans liv i samhället (Trost & Levin 2018), vilket även gäller i rollen som skolkurator.

4.1.5 Symboler

Symboler kan sägas vara en särskild klass av sociala objekt som innehåller vissa speciella kvaliteter (Charon 2010). Precis som alla sociala objekt är de skapade genom social interaktion och beroende av att människor definierar dem, diskuterar dem och kommer fram till vad de ska stå för. De är helt enkelt överenskommelser bildade för att stå för något särskilt i vår mänskliga kommunikation och kan vara i princip vad som helst från ord, ljud och gester till kläder, flaggor och vägmärken. Vi använder också symboler för att kommunicera med oss själva. Genom (främst) ordsymboler kan vi manipulera våra tankar och skapa ny förståelse för det vi upplever. Hela vårt språk är ett symboliskt system definierat genom social interaktion och som finns till för att beskriva för oss själva och andra vad vi ser, tänker och föreställer oss (Trost & Levin 2018; Charon 2010). I analysen av mitt material ger mig symbolbegreppet möjlighet att förstå hur olika verbala och ickeverbala uttryck kan verka meningsskapande i förhandlingen av skolkuratorns roll på skolan liksom de kan kopplas till definitionen av situationen i de olika mötessammanhangen.

5 Metod

I undersökningen av ovan presenterade frågeställningar har jag utgått ifrån en kvalitativt inriktad forskningsmetod. Inom kvalitativ forskning ligger fokus i enlighet med mitt syfte på att tolka och förstå det jag ämnar undersöka snarare än att mäta och kategorisera det. Den kvalitativt inriktade forskaren använder sig dessutom generellt av verbala analysmetoder (Patel & Davidsson 2011).

5.1 Datainsamlingsmetod

Min uppsats är baserad på en etnografisk studie av skolkuratorns roll i skolmiljön. Ett etnografiskt tillvägagångssätt innebär att jag har möjlighet att laborera med olika strategier och använda flera metoder, såsom till exempel intervjuer och observationer parallellt (Lalander 2015, s.95). En förutsättning för den etnografiska studien är avsikten att närma sig den andres perspektiv på tillvaron (jmf *taking the role of the other*), vilket lättast görs genom observationer ute på fältet. Som grund för min undersökning ligger sålunda ett antal observationer av samverkanmöten angående hemmasittande elever där skolkuratorn såväl som rektor, lärare och andra pedagogiskt ansvariga för eleven medverkar. Den observationsform jag använt mig av är öppna passiva observationer där samtliga deltagare på mötet är informerade om syftet med min medverkan och där jag intar en icke-deltagande position i utkanten av sammanhanget. Vid etnografiska studier av det här slaget är det fördelaktigt att utgå från ett antal bakgrundsfrågor av mer öppen karaktär vilka syftar till att skapa en ram för det jag vill undersöka utan att låsa mig vid snäva frågeställningar eller förklaringsalternativ (Lalander 2015, s.94). Fördelen med observationer som metod är att jag ges möjlighet att studera beteenden och händelser i dess naturliga sammanhang i det ögonblick de äger rum. På så vis blir jag inte beroende av deltagarnas minnesbilder eller föreställningar om sådant som redan inträffat, vilket blir fallet i till exempel en intervjusituation (Patel & Davidsson 2011).

Som komplement till observationerna lades även kvalitativa intervjuer med de skolkuratorer som deltar i min undersökning, vilka ägde rum i anslutning till ett möte jag observerat. Dessa intervjuer kan sägas vara av mer informell karaktär och ses som konstruktivistiskt orienterade. Frågorna bestäms då framförallt utifrån vad som blir

aktuellt och intressant i förhållande till den observation som gjorts. Detta underlag användes sedan i syfte att tolka vad som hänt och sagts (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). I ett par fall skedde även kvalitativa intervjuer med skolkuratorer som jag inte observerat i ett mötessammanhang. Vid dessa intervjuer använde jag mig av en semistrukturerad intervjuguide med avstamp i uppsatens frågeställningar. En semistrukturerad intervju innebär att jag tar utgångspunkt i vissa förutbestämda rubriker eller teman men att det samtidigt finns gott om utrymme för följdfrågor liksom fritt berättande för informanten (Patel & Davidsson 2011).

5.2 Tillvägagångssätt

5.2.1 Urvalsmetod och urval

För att kunna genomföra en kvalitativ etnografisk studie som undersöker mitt ovan presenterade forskningsproblem behövde jag få tillgång till både skolmiljön och de möten som äger rum där. Jag behövde även komma i kontakt med ett antal skolkuratorer som var villiga att ställa upp som informanter och nyckelpersoner i min studie (Lalander 2015). För att nå hit tog jag i första hand vara på kontakter som jag hade sedan tidigare. Dels tog jag kontakt med en skolkurator som jag blivit bekant med genom ett jobbsammanhang utanför skolan. Hon hade inga aktuella möten inbokade inom den tidsram som min studie innebar men vi bokade via sociala medier in en tid för intervju som genomfördes på hennes kontor. Genom min VFU hos skolkuratoren på en högstadieskola blev jag även bekant med de andra fyra skolkuratorerna kopplade till kommunens centrala elevhälsa som jag nu tog kontakt med. För min studie genomfördes sedan två observationer samt en intervju med den ena av dessa fyra skolkuratorer och två observationen samt en intervju med min tidigare VFU-handledare. Utöver dessa kontakter hörde jag även av mig till ett antal skolkuratorer vars kontaktuppgifter jag fann på kommunens hemsida. Detta skedde först via mejl, varpå vissa svarade att de inte hade möjlighet att ställa upp just nu, medan andra inte hörde av sig alls. I de fall då jag inte fick några svar hörde jag av mig till skolkuratorerna via telefon. På detta sätt fick jag möjlighet till ytterligare en intervju. Mitt urval skedde således genom en så kallad tillgänglig grupp, det vill säga individer som finns tillgängliga och vare sig utgör ett fall eller kan klassas som ett stickprov (Patel & Davidsson 2011).

5.2.2 Analysmetod

Vid en kvalitativ etnografisk studie bör problemformulering, datainsamling och analys ses som en integrerad och parallell process utan tydliga skiljelinjer. Tolkning utgör i denna process en ofrånkomlig del av datainsamlingen liksom insamlingen av data utgör grunden för det slutgiltiga analysarbetet. För att tolka och analysera det jag varseblivit på fältet använde jag mig av en tolkningsmodell som bygger på tolkning av andra, första och tredje graden. Dessa tre steg bör inte ses som skilda från varandra utan jag vandrar fram och tillbaka mellan dem (Elvstrand, Högberg & Nordvall 2015).

Tolkning av första graden handlar om att skapa en vardaglig och konkret förståelse av det jag ser och hör. Detta sker genom insamlande av allt tänkbart material som skulle kunna vara intressant för att belysa mina forskningsfrågor (a.a.). Mer specifikt skedde detta genom observationsanteckningar, samtal med skolkuratorerna i anslutning till de observerade mötena liksom genom på förhand avtalade semistrukturerade intervjuer. Tolkningar av andra graden innebär sedan att jag växlar mellan vardagliga och mer akademiska begrepp i min tolkning vilket ger möjligheter till en förståelse som sträcker sig längre än till det alldagliga och direkt observerbara hos deltagarna (Elvstrand, Högberg & Nordvall). Denna typ av tolkning ägnade jag mig bland annat åt genom de reflektionsanteckningar jag gjorde i anslutning till mina observationer och intervjuer. Jag renskrev även mina observationsanteckning samt transkriberade mina intervjuer i takt med att observationerna och intervjuerna genomfördes och ställde i samband med detta frågor till mina anteckningar som var kopplade till studiens frågeställningar eller teori. Vid vissa tillfällen resulterade detta även i konkreta kompletterande frågor till skolkuratorerna. Tredje gradens tolkning bygger på att jag genom en kritisk distans till fältet jag studerar gör tolkningar på djupet, bortom det som präglar självförståelsen hos deltagarna. På så vis kan en vidgad förståelse skapas utifrån nya perspektiv på det som sker (a.a.). Det här är vad som tar fart när jag bearbetar mina transkriberade intervjuer och renskrivna observationsanteckningar genom att om och om igen gå igen dem och markera sådant som återkommer, sticker ut eller väcker frågor, för att sedan sortera dessa uttryck under teman eller rubriker. Denna typ av tolkningar sker ofta utifrån ett avgränsat teoretiskt perspektiv, vilket i det här fallet utgörs av ett antal begrepp inom symbolisk interaktionism. Att utgå ifrån ett begränsat teoretiskt ramverk bidrar till att skapa tydlighet i analysprocessen. Risken är samtidigt att det leder till ett forcerat

inpressande av data i en på förhand bestämd modell (a.a.). Det här är något jag varit tvungen att förhålla mig reflexiv och kritisk till i framställningen av studiens resultat. För att bredda möjligheterna i analysen görs även återkopplingar till tidigare forskning då mitt teoretiska ramverk till exempel inte täcker in mer professionsteoretiska perspektiv på det som sker.

5.2.3 Metoddiskussion

Utifrån uppsatsens syfte kan jag se att den etnografiska metoden bidrar med många fördelar. Dels ger mig observationerna chansen till en förstahandsupplevelse av vad som sker, vilket innebär att jag kan få syn på interaktionsmönster och uttryck som deltagarna inte skulle återge i en intervju eller kanske ens är medvetna om. Jag får också möjlighet att betrakta skolans olika aktörer som till exempel lärare och rektorer, vilka jag omöjligt skulle hinna intervjua enskilt inom ramen för min uppsats. Samtidigt ger mig den etnografiska metod jag valt utrymme att komplettera mitt observationsmaterial med mer spontana, reflekterande anteckningar samt just intervjuer.

För att jag ska få ut så mycket som möjligt av en etnografisk studie krävs att jag har viss erfarenhet av hur fältstudier och observationer går till, detta för att veta vad jag ska titta efter. Att utgå från ett brett perspektiv där syftet är att observera så mycket som möjligt för att senare, när jag bekantat mig med fältet, kunna rikta in mig mer specifikt på det jag funnit relevant är en utgångspunkt för den ostrukturerade kvalitativa observationen (Lalander 2015). Lalander (2015) skriver att som student har man ofta begränsat med tid till detta förfarande och det kan därför vara svårt hinna bekanta sig tillräckligt mycket med observationsformen för att lyckas se vad som verkligen är av intresse att observera. För att vara bättre förberedd för mina observationsstudier genomförde jag en pilotobservation av ett möte i ett annat sammanhang. Detta gav mig värdefull träning och nyttiga reflektioner att ta med mig ut på fältet. Samtidigt inser jag att jag hade behövt ännu mycket mer träning för att min etnografiska studie skulle bli fullt ut tillfredsställande.

Härtill behöver jag även beakta den eventuella forskareffekt min närvaro vid observationstillfällena kan innebära. Trots min passiva roll under mötets gång fordras en medvetenhet om att min närvaro kan påverka informanterna och sammanhanget på

olika sätt. Hur aktörerna uppfattar mig som forskare blir betydelsefullt för hur avslappnat och naturligt de agerar i situationen och inte minst för hur villiga de är att delta i min studie. Viktigt blir därför att med ett enkelt och lättillgängligt språk förklara vad det är jag har för avsikt att göra, liksom att fundera på vilka signaler jag sänder ut genom klädval, kroppsspråk och liknande (Lalander 2015). Vid tillfället för mina observationer placerade jag mig i utkanten av sammanhanget och inte vid bordet där övriga satt liksom jag valde att klä mig i alldagliga kläder med diskreta färger. Jag förklarade kortfattat att syftet med min närvaro var att samla in material till ett examensarbete rörande skolkuratorns roll i relation till övriga professioner på skolan. Observationsanteckningarna gjordes sedan med hjälp av penna och papper för att inte störa med knapprande datortangenter.

Då det visade sig vara svårare än jag förutsett att få tillgång till just den typen av möten jag från början avsett att observera fick jag vidga mina avgränsningar något och inkludera även så kallade SIP-möten (samordnad individuell plan) där också aktörer som socialtjänsten och BUP liksom eleven själv och/eller hens vårdnadshavare var närvarande. I genomgången och analysen av mitt material behöver jag vara medveten om att elevens närvaro skulle kunna påverka interaktionen mellan de vuxna yrkespersonerna i rummet, liksom närvaron av utomstående samverkansaktörer bidrar med fler perspektiv och eventuellt en annorlunda dynamik i mötet. Ur en etisk aspekt var jag även noga med att tala om för eleven att jag inte var där för att observera hen utan att fokus låg på skolkuratorns roll i samspelet.

Under mina observationer upplevde jag det bland annat svårt att veta vad som var av vikt att anteckna och det var även svårt att hinna få ned allt jag önskade på papper. Att det skulle kunna bli så hade jag å andra sidan förutsett och därför bestämt mig för att även utföra intervjuer. På så vis hade jag ett relativt digert material att utgå ifrån vid min analys vilket var till hjälp för att hitta teoretiska spår och symboler i mina observationsanteckningar. Ett alternativ hade kunnat vara att använda mig av videoobservationer. Jag bedömde dock att detta tillvägagångssätt skulle innebära mer praktiskt arbete samt helt andra etiska aspekter att ta hänsyn till. Så här i efterhand kan jag även önska att jag antecknat mer än vad jag gjort, särskilt angående min egen

upplevelse av det jag observerat då det kan utgöra en viktig del av tolkningsprocessen (Lalander 2015).

5.2.4 Studiens tillförlitlighet

Två begrepp som ofta används inom kvantitativ forskning och som syftar till att försäkra att vi undersöker det vi ämnar undersöka är *reliabilitet* (tillförlitligheten hos instrumentet) och *validitet* (att jag mäter det jag avser mäta). Patel & Davidsson (2011) menar att dessa begrepp har en annorlunda innebörd inom den kvalitativa forskningen och att kvaliteten i kvalitativa studier behöver betraktas utifrån forskarens förhållningssätt till hela forskningsprocessen. Utifrån denna synpunkt kan reliabilitet och validitet anses så sammanflätande att de sällan skiljs ifrån varandra. I den kvalitativa texten behöver motsättningar i materialet inte vara någon nackdel, det är istället hur jag lyckas fånga och förmedla det som är mångtydigt eller går emot det förväntade som blir avgörande.

Vid utförandet av intervjuer eller observationer blir tillförlitligheten i studien i mångt och mycket beroende av forskarens förmåga. Då jag genomfört min studie enskilt har jag inte haft möjlighet att som Patel & Davidsson (2011) föreslår, ha en medobservatör närvarande vid mina observationer. För att kunna gå tillbaka och försäkra mig om att jag uppfattat skolkuratorernas uttalanden rätt har jag däremot använt mig av ljudinspelningar under mina intervjuer. Hur tillförlitlig en studie anses vara blir även beroende av hur jag som forskare lyckas använda mig av min förförståelse under forskningsprocessen. Jag behöver också vara ständigt medveten om hur jag förhåller mig i tolkningen av det insamlade materialet. Av största vikt blir även hur jag kommunicerar mina val och min medvetenhet om min egen påverkan till de som ämnar läsa min text och att jag noga beskriver min forskningsprocess så att de som tar del av resultatet själva kan bilda sig en uppfattning om de val jag gjort (a.a.). Detta är något jag haft i åtanke genom hela författandet av min uppsats. För att öka tillförlitligheten i min forskningsprocess har jag också använt mig av ett tillvägagångssätt som kallas för triangulering. Med detta menas att olika datainsamlingsmetoder används för att i analysen kunna väga samman resultatet till en så utförlig bild som möjligt. Det här ger mig möjlighet att finna variationer mellan olika platser, tidpunkter och källor och tolka denna variation utifrån vad jag lagt märke till i olika sammanhang (Patel & Davidsson 2011).

5.3 Etiska överväganden

I dagens samhälle har forskningen en viktig plats. Som forskare har jag ett ansvar gentemot de som deltar i min studie liksom de som indirekt kan komma att påverkas av den. All typ av forskning omgärdas därför av ett antal krav som behöver uppfyllas för att en studie ska ses som legitim och forskningsetiskt gångbar. Forskningskravet innebär att de studier som genomförs i forskningssyfte förväntas hålla hög kvalitet och syfta till att nå nya eller fördjupade kunskaper inom samhällsviktiga frågor (Vetenskapsrådet 2017). Nyttan med forskningen behöver också ständigt balanseras mot det så kallade individskyddskravet. Detta innebär att studien inte får innebära obefogade intrång i personers privatliv, utsätta någon för fysisk eller psykisk skada eller kränkningar (Vetenskapsrådet u.å.). Vid utförandet av min studie behöver jag beakta Lagen om etikprövning och forskning som avser människor (SFS 2003:460). För att uppfylla de etiska aspekterna i individskyddskravet behöver jag även förhålla mig till vetenskapsrådets fyra huvudkrav, det vill säga informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. *Informationskravet* innebär att jag som forskare är skyldig att informera berörda deltagare om syftet med min forskningsuppgift och tydligt låta det framgå att deltagandet i studien är frivilligt. Jag ska även låta dem veta hur resultaten kommer att offentliggöras och att de inte är avsedda för andra syften än forskning. Detta informeras studiens deltagande skolkuratorer delvis om via ett informationsbrev och delvis muntligt via telefon eller vid tiden för vårt första möte. Samtliga mötesdeltagare ges även denna information muntligen före observationens början. *Samtyckeskravet* innebär att jag behöver förvissa mig om att alla som deltar i min studie gör det av egen fri vilja. Här bör jag beakta individernas förmåga att lämna ett informerat samtycke och jag har i min studie därför valt att inte intervjua eller observera de omyndiga eleverna utan enbart fokusera på vad som sker mellan anställda vuxna på skolan. När det gällde mina observationer bad jag skolkuratoren inhämta godkännande av samtliga aktörer innan mötet ägde rum, därutöver såg jag till att få ett muntligt godkännande av samtliga närvarande innan mötets start. *Konfidentialitetskravet* bygger i sin tur på uppgiftslämnarnas anonymitet och betyder att uppgifter om alla som ingår i min undersökning ska behandlas konfidentiellt. Detta innebär att de inte får delas med utomstående samt att det inte ska gå att identifiera en enskild person i det presenterade resultatet. Konfidentialitetskravet innefattar även en skyldighet att förvara personuppgifter så att ingen obehörig kan ta del av dem. I mitt

resultat avidentifierar jag materialet genom att ge deltagarna fingerade namn och endast beskriva deras arbetsplatser med generella drag. Slutligen innebär *nyttjandekravet* att de uppgifter jag samlar in endast får användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2017; Patel & Davidsson 2011).

6 Resultat och Analys

Nedan följer en presentation av det resultat jag funnit genom min etnografiska studie av skolkuratorns roll i ett multiprofessionellt sammanhang. Mitt bearbetade material har tematiserats och sorterats in under ett antal rubriker relaterade till studiens frågor och teori. I förhållande till dessa teman har sedan en analys av resultatet gjorts med utgångspunkt i mitt teoretiska ramverk samt presenterad tidigare forskning. Allra först kommer jag kortfattat att presentera de medverkande skolkuratorerna samt studiens olika observationstillfällen.

6.1 Presentation av deltagare/informanter samt observationstillfällen

I genomförandet av min studie har fyra skolkuratorer fått utgöra nyckeldeltagare i mina observationer såväl som informanter i mina intervjuer. Två utav dessa hade inga inbokade möten som de ansåg relevanta för mig att observera utan bidrog genom att ställa upp på en i förväg inplanerad intervju. De andra två skolkuratorerna observerade jag vid två tillfällen vardera, vilket alltså resulterade i fyra olika mötesobservationer. Med de två sistnämnda skolkuratorerna har jag även haft mejlkontakt för att ställa kompletterande och mer spontana frågor som uppkommit angående mötessituationer. Nedan kommer jag att kortfattat beskriva omständigheterna för de olika observationstillfällena. För att det ska bli lättare att överblicka vilken skolkurator som observerats i vilket sammanhang börjar jag med en presentation av informanterna/nyckeldeltagarna i min studie. Jag har valt att ge dem fingerade namn för att värna deltagarnas anonymitet samt göra det lättare att som läsare följa med i de analytiska resonemangen.

PIA: Skolkurator på en kommunal grundskola för årskurserna 6 till 9. Anställd centralt.

IA: Skolkurator på en kommunal grundskola för årskurserna 6 till 9 samt en kommunal grundskola med årskurserna F till 5. Anställd centralt.

RUT: Skolkurator på en kommunal grundskolan för årskurserna F till 6 samt på IM-programet (ett individuellt utformat gymnasiealternativ för elever som inte tagit sig igenom grundskolan med grundläggande behörighet). Anställd centralt.

BO: Skolkurator på en kommunal grundskola för årskurserna 7 till 9. Anställd centralt.

Observation 1: Mötet genomfördes i ett klassrum på högstadieskolan där Bo har sitt uppdrag som skolkurator. På den dagordning som samtliga närvarande fick sig tilldelad benämndes sammankomsten som en uppföljande SIP och huvudpersonen för mötet var en hemmasittande elev. Närvarande vid mötet var rektor, specialpedagog, lärarassistent, en representant från socialtjänsten, en representant från BUP, mamma till eleven samt skolkuratoren.

Observation 2: Detta möte beskrevs av skolkuratoren Rut som ett uppföljningsmöte och utspelade sig i ett mötesrum i IM-programmets lokaler. Närvarande vid mötet var tillförordnad rektor, lärare/mentor, mamman till eleven, eleven själv samt skolkuratoren.

Observation 3: Mötet för denna observation beskrevs av skolkuratoren Rut som ett uppföljande SIP-möte angående en elev med hög skolfrånvaro. Mötet ägde rum i samma mötesrum på IM-programet som i observation nummer 2. Medverkande var den nytillträdde rektorn, två representanter från BUP, studie-och yrkesvägledare (SYV), lärare/mentor, elevens båda föräldrar, eleven själv samt skolkuratoren.

Observation 4: studiens sista observation var av ett elevhälsoteamsmöte (EHT) där tid avsatts för att lyfta elever med hög frånvarostatistik. Mötet ägde rum på samma högstadieskola som observationstillfälle 1, denna gång i ett mötesrum. Närvarande vid mötet var studierektor, specialpedagog, lärarassistent, speciallärare, fritidspedagog samt kurator. Mötet hade även under första kvarten besök av en representant från socialtjänsten.

6.2 Skolkuratorns roll i det multiprofessionella mötet

För min studie utfördes fyra olika observationer, två med Rut i rollen som skolkurator och två med Bo. Omständigheterna för de olika mötena hade vissa variationer vad gäller såväl antalet närvarande aktörer som innehåll och fysisk miljö. Gemensamt för samtliga möten var att de ägde rum på skolan där skolkuratoren hade sitt uppdrag liksom att såväl rektor som ett antal representanter för skolans pedagogiska personal var närvarande. Då

syftet för min uppsats är att undersöka hur skolkuratorns uppdrag förhandlas i relation till skolans interna aktörer är det denna aspekt jag kommer att fokusera i mina analyser.

6.2.1 Definitionen av situationen - ett möte mellan olika perspektiv

Utgångspunkten för de möten som observerats är en hög problematisk skolfrånvaro hos en eller flera elever. Var och en av de närvarande aktörerna har olika relation till eleverna, har mött dem i olika utsträckning och i olika sammanhang liksom de definierar innebörden i sitt förhållande till dem utifrån den mening de lägger i sitt yrkesuppdrag. På så vis blir varje möte en sammankomst mellan flera olika perspektiv vilket får betydelse för aktörernas definition av situationen. På vilket sätt de närvarande yrkespersonerna definierar möjligheterna att själva agera i situationen liksom hur de ser på syftet med mötet hör samman med såväl relationen till övriga aktörer i rummet som den mening de lägger i sin roll i förhållande till eleven, inte främst som individ utan i egenskap av elev med en specifik problematik. Var och en av de närvarande aktörerna kan förväntas agera på ett sätt som gynnar deras mål, men även på ett sätt som samstämmer med den uppfattning de får av andras syn på rollen (Trost & Levin 2018). På så vis blir samtliga närvarandes uttryck och ageranden en del i en pågående förhandlingsprocess om vem, eller kanske snarare vilket perspektiv, som ska få styra definitionen av situationen.

Vid en första anblick blir det tydligt att det finns stora skillnader mellan Ruts och Bos sätt att agera i situationen vid mina observationer. Vid båda mötestillfällena slår sig Bo ner vid en utkant av bordet och överlämnar genom sitt avvaktande sätt åt någon annan att öppna mötet. Den som blir ledande i mötet är vid första observationstillfället rektorn som inleder och hälsar alla välkomna. Även specialpedagogen har en framträdande roll under mötet då hon utgör rollen som sekreterare och även är aktiv genom att ställa frågor till de närvarande aktörerna. Vid andra observationstillfället är det specialpedagogen själv som agerar ledare för mötet genom att bestämma när det ska starta, fördela ordet och se till att förfarandet följer punkterna på agendan. Bo talar när han får en direkt fråga och tar vid i samtalet genom att fylla på med information eller ge sin syn på saken efter att någon annan initierat ett visst ämne eller en fråga.

Vid båda de tillfällen då jag observerade Rut blev mitt intryck av hennes sätt att inta rummet vitt skilt från Bos. Vid första mötet tog hon en plats vid bordets kortsida, längst fram i rummet närmast den vita tavlan och i andra mötet tog hon platsen vid bordets långsida, närmast dörren längst fram mot vita tavlan. Vid båda tillfällena var Rut aktiv redan från att hon klev in i rummet, det var hon som inledde samtal med övriga närvarande och det var också hon som mer formellt öppnade mötet genom att hälsa övriga välkomna och bryta det småprat som förekommit. Hon fortsatte att ha en framträdande roll under hela mötet och såg till att få mycket talutrymme.

Utifrån beskrivning av skolkuratorernas positionering i mina observerade möten kan jag konstatera att Bo och Rut ger uttryck för två helt olika sätt att definiera de möjligheter rollen ger att agera utåt i den givna situationen. Utifrån intervjuerna med Rut och Bo tillåts jag förstå att båda två anser det vara en grundbult i skolkuratorrollen att framföra elevens perspektiv och att stå på elevens sida. Det handlar också om att stå för en helhetssyn på situationen utifrån den hemmasittande elevens perspektiv. Vilken mening Rut och Bo så långt lägger i rollen samstämmer således i ett mer generellt avseende. Att de båda skolkuratorerna konkret intar så olika positioner utifrån sin yrkesroll kan dels ha sin förklaring i vissa strukturella omständigheter. På skolan där Bo har sitt uppdrag framkommer det att rektorn enligt en mer formell överenskommelse innehar rollen som ordförande. Bo berättar även för mig vid intervjun att det är rektorn som ansvarar för att kalla till och samordna möten av detta slag. Specialpedagogens roll som sekreterare och vice ordförande har också den etablerats genom en lång rad tidigare möten av liknande karaktär. Om vi ser till gymnasieskolan där Rut har en del av sitt uppdrag är det istället hon i egenskap av skolkurator som tar ledningen i mötet. Utifrån ovanstående förklaringsmodell kan detta bero på att det inte funnits någon stadig representant för rektorsrollen utan att positionen har ersatts av nya personer vid ett flertal tillfällen under kort tid. Rut beskriver i en intervju hur hon tänker att det här har påverkat hennes roll på så vis att hon fått driva arbetet på ett mer självständigt sätt och att samverka med skolans rektor kanske inte "har flutit på" som det skulle ha kunnat göra, men att hon alltid upplevt relationen till skolans ledning som välfungerande och ömsesidig. Aspekter likt de ovan beskrivna skulle kunna kopplas till Backlunds (2007) och Isakssons (2016) konstaterande att skolkuratorns uppdrag på flera sätt blir beroende av rektorns ledarskap

och syn på det skolkurativa arbetet liksom det påverkas av organisationen arbetet sker inom.

Att nöja sig med denna anspråkslösa förklaring till aktörernas agerande i situationen är dock att förbise intressanta tolkningsmöjligheter. Även om ovanstående mycket väl kan stämma blir det intressanta i sammanhanget att reflektera över vad det är som gör att rollerna utmanas eller inte utmanas. Om vi vänder blicken mot Rut framstår hennes uppfattning av möjligheterna i rollen bidra till ett betydligt mer aktivt handlande i situationen än vad vi finner hos Bo. Vid både observation 2 och 3 framstår Rut som den som leder mötet, detta trots att observationstillfälle 3 är ett SIP-möte initierat av barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Anledningen till att Rut vid detta mötestillfälle inte intar platsen vid vita tavlan tolkar jag som en förståelse för den platsen som vigd åt mötets ledare, det vill säga BUP. När representanterna från BUP sedan anländer är det ändå Rut som tar till orda och hälsar alla välkomna varpå hon sedan lämnar över ordet. Ruts agerande visar på att hon känner ett ansvar för mötet. Genom sitt sätt att handla ser hon även till att bli ”ägare” av det, det vill säga hon ser till att ständigt agera aktivt för att styra definitionen av situationen. Detta kan förstås delvis utifrån att sammankomsterna i förhållande till föräldrarna och representanterna från barn- och ungdomspsykiatri rent fysiskt äger rum på hennes hemmascen. Rektorn är vid ena tillfället på väg att frånträda sin yrkesposition och i den andra situationen nyttillträdd på posten och har därför ingen insyn i det specifika fallet. Rut är även den som har haft mest kontakt med eleven och kontakterna runt hen. Hon ser mötet som ett sätt att nå lösningar utifrån elevens mående och helhetssituation och definierar situationen som en sammankomst till för eleven. Utifrån denna definition av situationen skulle det kunna framstå som betydelsefullt att eleven och hans vårdnadshavare befinner sig i rummet då skolkuratoren härigenom stärks i sin företrädarroll samtidigt som det ansvar hon upplever sig ha för att lyfta elevens perspektiv och hela situation främträder extra starkt.

Ruts aktiva och rättframma agerande i mötessammanhangen tyder också på att hon anser det legitimt utifrån sin roll som skolkurator att ta den plats hon tar i mötet. Hon upplevs agera utifrån en självständig roll i förhållande till skolans övriga professioner. Samtidigt som hon för skolans ordförandeskap företräder hon sitt eget perspektiv i egenskap av skolans psykosociala expert och är inte rädd för att visa sig kritisk och

ifrågasättande gentemot skolpersonalens agerande. Detta går att förstå utifrån Isakssons (2016) beskrivning av skolkuratoren som professionellt oberoende och visar på ett avsiktligt avståndstagande till skolan som värddorganisation. Ruts framträdande går även att förstå utifrån aspekter som är mer kopplade till Rut som individ. I intervjun med Rut beskriver hon sig själv som en social och framåt person. Den här förståelsen av de egna karaktärsdragen och personligheten kan på olika sätt spela roll för hur hon upplever sitt jag i rollen som skolkurator.

Då Rut inte är ensam i mötesrummet behöver hennes framträdande trots allt möjliggöras av övriga närvarande, till exempel rektor och lärare, vilka utifrån Backlunds (2007) och Isakssons (2016) resonemang skulle kunna anses ha högre status eller mer legitimitet i sammanhanget. Rut lämnas heller inte utmanad i sin aktion att styra definitionen av situationen. Även om Rut kan betraktas som styrande under observation 2 gör rektorn vid upprepade tillfällen ett inträde i samtalet genom att föra fram ett annorlunda perspektiv än det som kan anses tillhöra Rut. Rektorns uttalanden fokuserar här på lärande, kunskapsmål och elevens eget ansvar när det kommer till fortsatta studier vilket kan betraktas som uttryck för ett pedagogiskt perspektiv. Vid varje sådant tillfälle kontrar Rut med ett inlägg som tydliggör hennes ställningstagande för eleven, vilket skulle kunna beskrivas utifrån ett mer psykosocialt perspektiv. På så sätt uppstår en subtil kamp mellan två olika logiker representerade av två olika yrkesroller. Låt mig tydliggöra tolkningen genom ett utdrag från mina observationsanteckningar:

Rektorn: Vad gör du till hösten då?

Elev: Går gymnasiet

Rektorn förklarar att det kan vara lätt att komma in på gymnasiet men att det är svårare att komma ut med de betyg som krävs

Skolkuratoren: Men du vet ju att jag alltid finns här

Rektorn frågar läraren hur det ser ut i de olika ämnena, samtalet hamnar in på närvaro

Skolkuratoren: Men varför är det så viktigt med närvaro? (syftar på att det borde finnas sätt för eleven att tillägna sig de kunskaper som krävs utan att nödvändigtvis vara på plats i skolbyggnaden).

(samtalet fortsätter om utmaningarna med att gå på gymnasiet)

Skolkuratoren: Du är som jag var, jag var också skoltrött men så fort jag fick praktik så vände det

Mamma: hon höjde sina betyg hemifrån sängen i åttan. Men det är alltid bra att ha en plan

Rektorn: Ja, det är bra att vara inskriven i nåt, praktik eller jobb eller skola

Skolkuratoren: Ja, och misslyckas det gör vi ju alla

Genom ovanstående konversation framstår det tydligt hur Rut utifrån sin roll placerar sig på elevens sida och går in i ett rollövertagande gentemot eleven. Hennes agerande innebär inte något direkt motstånd mot rektorn utan blir uttryck för en annorlunda logik och ett perspektiv som skiljer sig från det han genom sin roll representerar. Rut står alltså fast i sin position, hon upplevs som självsäker och verkar inte uppfatta dessa motsättningar som något hindrande utan som en integrerad del i hennes definition av situationen.

När det gäller Bo går det att betrakta hans deltagande i mötet utifrån en förståelse för situationen som ett sammanhang till vilket han blivit inbjuden av någon annan. Jag har tidigare beskrivit hur Bo intar en mer avvaktande position i de båda mötessammanhangen. Samtidigt går det att se att han talar när han upplever att något behöver bli sagt utifrån vad han uppfattar som sin roll i egenskap av skolkurator. Under mötet för observationstillfälle 4 utvecklas till exempel en hätsk och sarkastisk ton i sättet att samtala om eleverna. Framförallt specialläraren och lärarassistenten talar om elever som ”skämt” och ”misslyckad på alla sätt”, etiketterar dem med benämningen ”mytoman” och menar att ”alla hästarna går inte hem där”. Här sitter skolkuratoren länge tyst, men efter att specialläraren och lärarassistenten fått hållas ett tag (med vissa instick från specialpedagogen och biträdande rektor) går han in och bryter av genom att i saklig ton påpeka att det måste finnas en tilltro till eleven. Trots att Bo vid en första anblick skulle kunna upplevas som undfallande och passiv går det samtidigt att betrakta Bos tystnad och antecknande som en synnerligen aktiv process, inte främst utåt utan inåt. Under tiden de andra samtalar är Bo inbegripen i en inre process där han samtalar med sig själv. Denna inre process stannar på insidan tills mötet når en punkt där hans jag som skolkurator anser det nödvändigt för honom att utåt tillföra vad han definierar som viktigt utifrån sin roll. Bo avstår alltså inte från att framföra sitt perspektiv och gör ett ställningstagande för eleven trots att det skulle kunna bli obekvämt för honom själv. Det här kan relateras till vad Isaksson (2016) antyder i sin runrik ”den kritiska gästen”. Utifrån den mening han tillskriver sin roll i sammanhanget ser Bo ett ansvar i att gå in

och föra fram elevens perspektiv i förhållande till den definition av situationen som övriga i rummet verkar agera utifrån. Detta innebär ett nödvändigt avstånd från den gemenskap som genom olika typer av symboluttryck skapats mellan de pedagogiska representanterna i situationen och därmed även ett avståndstagande från världorganisationen mötet sker inom. Hans roll som ambassadör för eleven väger härmed tyngre än rollen som stöttande medarbetare i förhållande till pedagogerna. I intervjun säger han att:

...jag förstår dom här pedagogerna och dom har ju liksom jobbat länge och dom vet vilka som ska lyckas och vilka som inte ska lyckas, eller det kan dom inte veta egentligen, men att man kan säga såna saker liksom det blir lite orimligt för mig för ibland, jag reagerar också ibland på hur dom vuxna såhär eh...hur dom kan skratta åt vissa saker och såhär "haha" och dom nedvärderar det på något sätt/.../även när det är som mörkast så ska du ändå tro på eleven ändå att det kommer bli bra. (Bo)

Även Rut visar prov på den här typen av kritiskt avståndstagande. Vid det första mötestillfället med Rut som nyckeldeltagare kunde jag till exempel notera hur ett antal symbolhandlingar användes för att ge uttryck åt hennes missnöje med både de pedagogiska representanterna och rektorn när det gällde skolans handlande. Genom sitt sätt att föra sig och tala gav hon tydligt uttryck för ett rollövertagande gentemot mamman och eleven. Ett symboluttryck för detta var att tillsammans med mamman sucka över uteblivna hemuppgifter till eleven och även att utbrista "skämtar du!" när mamman beskrev hur inget hade hänt sedan förra mötet trots konkreta överenskommelser med skolan.

Skolkuratorerna i min studie beskriver på olika sätt situationer likt de ovan framställda som att det "*blir en krock*" mellan olika perspektiv eller att de själva och den pedagogiska personalen ibland "*talar olika språk*". Att inta rollen som kritiker är också något de beskriver med uttryck som att "*vara lite jobbig*". Vad dessa aspekter av uppdraget kan innebära för yrkesrollen samt skolkuratorns egen förståelse av sin position på skolan kommer närmare att behandlas under kommande rubriker.

6.2.2 Professionellt oberoende kritiker eller en ensam outsider?

I såväl mina observationer som intervjuer kan jag hitta uttryck för den balansgång det innebär att vara en del av skolans personal och samtidigt representera ett annorlunda perspektiv än det allmänrådande för organisationen. Detta kan på olika sätt försätta skolkuratoren i en till synes komplex position i det multiprofessionella sammanhanget. Att representanter för skolans olika yrkesgrupper står för olika perspektiv och därmed får olika ingångar till ett problem verkar visserligen inte vara något som på det stora hela bekymrar skolkuratorerna. Istället upplevs det som relativt självklart och ett faktum de måste kunna förhålla sig till i sin yrkesroll. Att definitionen av situationen, och således även jaget hos eleven framträder på ett annorlunda sätt beroende på vilket perspektiv de anlägger i relationen till eleven beskrivs av Bo som att han och lärarna *"ser olika saker i en och samma elev"* och han menar att med tanke på de olika aktörernas synpunkter och perspektiv blir det naturligt att rollerna krockar. Han säger vidare att *"jag tycker att de ska göra det också, för att det är ju lite orimligt att en lärare och en kurator ser allt på samma sätt, det är ganska rimligt att man ser olika saker hos en och samma elev"*. Härigenom blir det tydligt att Bo lägger olika innebörder i lärarens roll och sin egen och genom rollövertagande förklarar han krockarna för sig själv.

I observationssituation 4 får jag följa händelseutvecklingen under ett elevhälsoteamsmöte på skolan där Bo har sitt uppdrag. Som en del av skolans samverkan med socialtjänsten är en representant härifrån närvarande under mötets första kvart. Denna kvart ges skolkuratoren gott om talutrymme och upplevs ha en klar tillhörighet i sammanhanget. Han berättar i grova drag om en elev han träffar, för att värna hennes integritet är han noga med att inte lämna ut några detaljer och en tid för trepartsamtal med socialtjänsten samt elevens föräldrar bokas. Representanten från socialtjänsten avlägsnar sig sedan och den utveckling som mötet tar efter hennes utträde får snart skolkuratoren att framstå i en mer och mer utsatt position. Nästan direkt glider samtalet in på ett gäng tjejer som tillsammans varit hos skolkuratoren tidigare under dagen, vilket specialläraren och lärarassistenten tydligt förmedlar sitt missnöje över.

Lärarassistenten: Det är för mycket snack nu bland de här tjejerna

Specialläraren: De kom försent allihop. Komma in och spela drottningar och bjebba.

Skolkuratoren: Jag passade på att träffa alla, de har ju alla varit här på enskilda samtal tidigare...

Specialpedagogen till skolkuratoren (i en "uppläxande" ton): skriv gärna en lapp. Det är ofta det här mattepasset på torsdagar. De säger att de varit hos dig men det går ju inte att veta om det stämmer. Sen liksom att de inte ska gå fyra stycken utan en i taget...

Fritidsledaren: En passus bara: säg till att de ska gå hem efter skolan för det blir slagsmål här utanför när de hänger kvar

Skolkuratoren: Det är mycket som händer i den gruppen nu

Genom sitt ordval och röstläge uttrycker lärarassistenten och specialläraren en aversion mot flickornas beteende och orden "bjebba" och "spela drottningar" blir symboler för ett uppstudsigt och oacceptabelt beteende från flickornas sida. Samtidigt visar de sig också oförstående för skolkuratorns handlande i situationen. Skolkuratoren försöker med utgångspunkt i sitt perspektiv på situationen förmedla syftet med att agera som han gör utifrån den innebörd han lägger i sin roll. Genom orden "det är mycket som händer i den gruppen nu" försöker han förmedla att han inte kan berätta allt han vet men att det finns en större bild att ta hänsyn till. Mötet fortsätter sedan vidare på listan över elever med hög frånvaro och talutrymmet fylls framförallt av specialläraren och lärarassistenten under styrning av specialpedagogen. Skolkuratoren sitter tyst. Då och då undslipper han en suck eller antecknar något i sitt block. Vid ett tillfälle i samband med samtalet om en elev som visar en negativ trend i utvecklingen vänder sig lärarassistenten till skolkuratoren med ett försmädligt leende och säger i en sarkastisk ton: "*Utifrån den positiva grundsynen är vi ju glada att han är här*". Skolkuratoren mumlar ett "Mm" som svar och tittar ner i bordet.

I beskrivningarna av observation 4 blir det tydligt att Bo hamnar i en utanförposition i förhållande till företrädarna för de pedagogiska yrkena. Hans position går att betrakta som utsatt ur hänseendet att han är ensam i sin yrkesroll och samtidigt omgärdad av professioner som antingen är fler till antalet, har högre status eller legitimitet i sammanhanget (Backlund 2007). Det perspektiv han intar i sin roll som skolkurator krockar med det övriga representanter på mötet för fram och blir ensamt stående mot övrigas gemensamma definition av situationen. Bo gör ett tappert försök att synliggöra sin definition av situationen liksom de värden han lägger i sin roll som skolkurator, men

vid det tillfälle där lärarassistentens sarkastiska uttalande tydliggör såväl perspektivkrocken som utanförskapet i situationen väljer skolkuratoren att vara tyst.

En viktig aspekt att beakta i sammanhaget är att vare sig skolsköterskan eller skolpsykologen var närvarande vid mötet. Inte heller vid övriga observationstillfällen deltog dessa aktörer. Dessa professioner kan ses som viktiga representanter för den samlade elevhälsan och kan även betraktas som de närmast angränsande skolkuratoren när det kommer till arbetsuppgifter och teknologi (Backlund 2007). Utifrån Backlunds (2007) resonemang om skolkuratorns svagare position i förhållande till dessa professioner, skulle frånvaron av elevhälsans övriga aktörer kunna betraktas som ett frigörande av spelrum för skolkuratoren. Att bedöma av ovanstående tolkning skulle skolsköterskans närvarande snarare kunna bidra till en mindre utsatt position för Bo, liksom sällskap i definitionen av situationen. I mina intervjuer kan jag inte heller se några uttryck för konkurrens eller problematiska gränsdragningar i förhållande till elevhälsans övriga professioner. Relationen till framförallt skolsköterskan beskrivs av skolkuratorerna som något positivt. De synes uppleva en närhet i sättet att betrakta det elevvårdande arbetet liksom synen på sina roller i skolsammanhanget samtidigt som de verkar uppfatta en ömsesidig förståelse för det specifika i de olika yrkesrollerna. Fia säger att *så går våra roller ganska mycket ihop med både skolsköterska och fritidsledare liksom, att man har lite samma funktion, fast sen har vi väl liksom...amen handlar det om mer mitt område ja då blir det väl, ibland möts vi upp tillsammans vid nåt tillfälle*. Bo beskriver också hur samverkan med skolsköterskan tar sig uttryck i samtal runt elever och att de ibland händer att skolsköterskan får in elever som mår jättedåligt och *”då tar hon kontakt med mig och så tar jag det på samtal eller så kommer hon direkt in med eleven, det har hänt några gånger, så vi har ju bra dialog”*.

När det kommer till samspelet med specialpedagogen verkar skolkuratorerna inte anse denna yrkesgrupp lika självklart tillhörande sin egen referensgrupp och logik som övriga inom elevhälsan. I observation 4 ovan blir specialpedagogens agerande ett sätt att visa allians med den pedagogiska personalen på skolan istället för att ta Bos perspektiv. Att samverka med specialpedagogen inte fyller samma funktion som den med till exempel skolsköterskan utan istället kan innebära en krock mellan olika

logiker och ställningspunkter är något Bo beskriver även i sin intervju. Fia berättar om hur hon löpande i vardagen samtalar med och samordnar arbetet runt eleverna tillsammans med skolksöterskan och fritidspedagogen. Specialpedagogen verkar däremot stå för ett lite annorlunda perspektiv då Fia säger att *”om jag märker att det här är kanske nånting som specialpedagogen skulle hjälpa till med, som handlar om skolan och studier liksom då kan man kalla in den”*.

Tre av de fyra skolkuratorerna menar att samarbetet med de andra aktörerna inom elevhälsan liksom med lärare, rektor och övriga skolkuratorer inom den centrala elevhälsan gör att de inte upplever någon ensamhet i sin yrkesroll trots det udda inslag de utgör i skolmiljön. Bo uttrycker dock att han ibland kan känna en avsaknad av sällskap och tillhörighet genom att den pedagogiska personalen är inordnad i arbetslag; *alla dom tillhör ju nånstans, som kurator hänger man lite sådär vid sidan av. Nä, jag vet inte men jag tycker det är lite jobbigt ibland, det blir lite tråkigt och så, för man har inte någon att bolla med”*. Samtidigt verkar han se det som en avgörande faktor för innebörden han lägger i uppdraget. Han menar att *”komma till kuratorn ska va liksom lite sådär vid sidan om, alltså det ska va en till vuxen på skolan som bryr sig, det ska vara en trygghet att komma hit, att det ska va okej och att alla behöver inte veta om det, inte alla elever, kanske inte ens alla lärare heller”*. Att eleverna vänder sig till skolkuratorn just därför att hen står lite utanför det pedagogiska sammanhanget och verkar representera en annan värdeetik är även Fia inne på. Hon säger om eleverna att *”Jag tror att de känner att, är det nångång, det är hit man vänder sig. Skolsköterskan eller mig eller fritidsledaren här inne. Att man blir lyssnad på liksom/.../nämen jag tror att jag ser väl inte det pedagogiska som det viktigaste utan att man ändå bidrar med lite lugn”*.

6.2.3 Känsligheten för omgivande förväntningar

Oavsett om skolkuratorerna själva uttrycker några svårigheter i relation till övriga yrkesgrupper på skolan eller ej finns det resonemang hos samtliga av dem som berör rollens gränser och mottaglighet för påverkan. Backlund (2007) menar att yrkesrollens otydlighet i kombination med dess låga status gör att skolkuratorn blir känslig för förväntningar som finns i den omgivande arbetsmiljön. Det här är något jag kan se uttryck för i såväl mina observationer som i de intervjuer som gjorts.

Rut beskriver hur hon i början av sin anställning tog på sig fler arbetsuppgifter än hon så här i efterhand ser att hon borde gjort. Detta menar hon berodde på att vare sig hon själv eller övriga på skolan var riktigt säkra på vad hennes uppdrag verkligen innehöll. De här kunde exempelvis handla om att lärare kom med elever som varit i bråk eller ofta hamnade i konflikter i anslutning till undervisningen och ville lämna över ansvaret på henne. Det kunde också vara så att lärarna föreställde sig att hon hade en behandlande roll och därmed skulle kunna fixa elevernas problem. *”Nu är det tydligare”* menar hon *”men det är ju att jag kan sätta ner foten lite och säga fast nå, det kan inte jag göra, jag kan inte lösa allt eller...”*. Vid de observationer jag genomförde med Rut i fokus kunde jag inte skönja några tydliga tecken på den här typen av känslighet eller osäkerhet och Rut säger också själv att hon nu *”blivit varm i kläderna”*.

Vid observationerna med Bo kan jag vid flera tillfällen lägga märket till ett greppande efter ramar och klargörande av förväntningar på honom i rollen. Vid första observationstillfället tar det här sig uttryck genom frågor som berör huruvida han ska fortsätta sina samtal med eleven eller inte och syns framförallt i en ordväxling mellan rektorn, Bo och företrädaren för BUP. Vid observationstillfälle 4 går det att hitta tydligare exempel i förhållande till övriga aktörer inom skolan. Bland annat hamnar Bo *”i kläm”* mellan en elev och pedagogerna. I intervjun beskriver han hur han tidigare fått medverka på SIP:ar angående elevens skolsituation men att han efter att ha sagt ifrån och tagit elevens parti vid en sammankomst inte blev kallad till det senaste mötet. På elevhälsoteamsmötet (observation 4) försöker han nu få grepp om vad övriga kommit överens om gällande hans funktion i relation till eleven och frågar *”Ja till mig sa hon (eleven) att jag skulle följa med henne på engelska och matte två gånger i veckan, stämmer det?”* Varpå elevassistenten, specialpedagogen och specialläraren svarar *”nej, hon ljuger!”*. Senare under samma möte leder samtalet in på en elev som har börjat uppträda oroligt och splittrat när hen väl är i skolan. Bo frågar då *”Men ska jag ta honom på samtal?”* Varpå lärarassistenten säger *”Nej, jag tycker inte det är kuratornivå på det, jag kan prata med honom först och så kan jag skicka honom till dig sen”*. Mötet fortsätter sedan utan att lärarassistentens uttalande kommenteras vidare. Vad lärarassistenten menar med sitt uttalande går att tolka på olika sätt. Dels skulle det kunna betraktas utifrån vad

Backlund (2007) och Isaksson (2016) säger om att lärare ser skolkuratoren som en avlastande funktion dit de skickar elever som blir till för stort besvär för dem själva och på så vis lägger över problemet till skolkuratoren. Det skulle även kunna tolkas som att lärarassistenten menar att elevens problem än så länge går att hantera genom ett pedagogiskt bemötande och att han betraktar skolkuratorns funktion som en typ av mer avancerad nivå dit endast de elever med en viss grad av sammansatt problematik hänvisas. Bo uttrycker även i intervjun en osäkerhet kopplad till förväntningarna på honom i rollen:

...det är något jag upplever, men det behöver ju inte va så, man vet ju aldrig vad som sägs bakom ens rygg och så, det kan man aldrig veta och det är ganska obehagligt tycker jag för man tänker ju på det ibland ”är dom nöjda egentligen, tycker dom att det här är bra eller skulle man gjort ännu mer eller gjort på annat sätt eller så” man tänker ju på det rätt ofta. (Bo)

Dessa känslor och tankar blir en del av Bos inre konversation med sig själv och kan härigenom antas påverka hans jag i rollen som skolkurator (Trost & Levin 2018).

När det kommer till gränsdragningar för arbetet i rollen uttrycker flera av informanterna att de själva har ett ansvar för detta. Rut fortsätter i resonemanget om att hon nu blivit varm i kläderna och säger angående den pedagogiska personalen på skolan att *”Dom har nog egentligen inte jättetydlig info vad jag ska göra egentligen, så där skulle jag nog kunna bli tydligare egentligen och visa mitt uppdrag/.../mycket hänger ju på en själv att man varit för snäll från början och gjort en massa saker som man inte ska göra, så det är ju lite att man får sota för det själv”*. Ia är inne på samma resonemang när det handlar om samarbetet med lärarna utifrån en mer förståelsemässig grund. Utifrån den psykosociala kompetens som tillhör hennes roll anser hon sig ha ett ansvar för att skapa en gemensam definition av situationen; *”...jag tycker att det ligger i min roll att prata på ett sådant sätt att dom hamnar in i det jag tycker är viktigt”* säger hon. Vidare menar hon också att framgången i skolkuratorsrollen bygger mycket på personliga egenskaper och en trygghet i sitt jag i rollen. Då du ofta ensam behöver stå upp för ett perspektiv eller förväntas företräda både lärare, rektor och elever krävs det lite *”skinn på näsan”*.

För att kunna ta denna typ av ansvar krävs det dock att skolkuratorerna själva har en uppfattning om var ramarna för deras uppdrag går. Rut berättar att skolkuratorerna inom centrala elevhälsan i hennes kommun har utformat en arbetsbeskrivning tillsammans med sin chef och Ia säger att hon gjort något liknande tillsammans med rektorn på skolan. Dessa dokument har i vissa fall hjälpt dem att bli tydligare gentemot personalen och rektorn på skolan när det gäller gränserna för uppdraget. Det skolkuratorerna här beskriver kan förstås utifrån vikten av att skapa symboler för det skolkuratoriska uppdragets innebörd. Genom att tillsammans med rektorn och/eller centrala elevhälsan formulera ett skriftligt dokument ges skolkuratoren möjlighet att förmedla till övriga på skolan att uppdraget inte är helt godtyckligt samtidigt som det blir viktigt för hans egen förståelse av rollen. På samma gång menar Rut att hennes roll är under ständig förändring beroende på vad som efterfrågas liksom vilka behov hon själv ser på skolorna. Bo menar också att han inte alltid tycker arbetsbeskrivningens ärendegång är helt tillämpbar i praktiken.

6.2.4 Den handledande funktionen i relation till den pedagogiska personalen

Samtliga skolkuratorer menar att handledning av personal är något de ägnar mycket tid åt men att det ofta sker under mer informella former, till exempel genom samtal i lärarrummet eller vid lärares spontana besök på skolkuratorns rum. Vissa av dem har tidigare arbetat med mer planerade former av handledning men har dragit ner på det för att istället få mer tid till enskilda samtal med elever. Isaksson (2016) menade sig se att skolkuratorerna i hennes studie nedtonade sitt överläge i handledande situationer genom att använda ord som att ”bolla” istället för att kalla det handledning. Samtliga skolkuratorer även i min studie använder sig vid något sammanhang av just ordet ”bolla” för att beskriva hur det resonande samarbetet med den pedagogiska personalen ser ut. Samtidigt beskriver de att handledningen kan ha många olika former. Rut säger att det kan ske via mejl där lärarna skickar frågor angående elevärenden, att det ibland handlar om hjälp med mer konkreta arbetsmaterial samt att hon även har regelbunden inbokad handledning med en elevassistent. Ia resonerar runt själva begreppet handledning och menar att hon hellre använder sig av coaching som begrepp. För henne symboliserar det ordet helt enkelt bättre vad hon upplever förenligt med sin roll som skolkurator. Utifrån hennes beskrivning av den innebörd hon lägger i begreppet kan det kopplas samman med empowerment och motiverande samtal vilket är karaktäristiska

komponenter i det sociala arbetet (Isaksson 2016). Hon säger att *”Både när jag träffar elever att dom ska förstå vad det är som är deras bekymmer eller hur dom ska komma vidare, att ge dom verktyg. Så jag tänker likadant när jag träffar lärare, det känns som att vi har stödsamtal ibland liksom. Men elevhälsan ska ju va stöttande för lärarna också och jag tycker att det är ju det som man vill...”*

Ia betonar vid flera tillfällen vikten av att ha en relation till de hon jobbar med, just för att kunna anpassa handledningen efter personens önskemål och behov, något även de andra skolkuratorerna är inne på. Ia säger att *”det gäller att fånga upp just den jag träffar”* och *”Om jag bara kan beskriva det jag menar och dom känner förtroende för mig att jag vill hjälpa och att jag liksom har bra idéer och tankar då tycker jag att dom brukar köpa det”*. Vad skolkuratorerna ägnar sig åt här är olika former av rollövertagande gentemot läraren eller pedagogen och de strävar härigenom mot en gemensam definition av situationen som de själva har kontroll över. I detta hänseende uttrycker Ia även en stor fördel i att vara fysiskt placerad ute på skolorna istället för att utgå från förvaltningen.

6.2.5 Förhållandet till rektorn och den centrala organisationen

Samtliga skolkuratorer i min undersökning är anställda centralt vilket innebär att de får sitt uppdrag av rektorn på skolan medan deras chef sitter på förvaltningen. Att ha sin chef på en plats och samtidigt arbeta under rektorns ledning uttrycks av skolkuratorerna som både en tillgång och en komplicerande faktor. Fia beskriver att hennes och rektorns syn på när det behövs ett agerande ibland krockar i frågor som för henne handlar om elevernas trygghet och välmående på skolan. Då rektorn har beslutsmakt och även formulerar kuratorns generella uppdrag är skolkuratorerna beroende av hans godkännande och reglering av åtgärder och insatser i specifika ärenden. Detta kan leda till att hon tvingas stå upp för beslut som hon egentligen inte själv står bakom för att vara lojal mot sin rektor. Å andra sidan kan hon i fall likt dessa vända sig till sin chef på förvaltningen för att få stöttning då oenigheten med rektorn kan betraktas som ett arbetsmiljöproblem utifrån hennes skolkuratoriska yrkesperspektiv.

Bo talar om relationen till skolans rektorer främst i positiva ordalag. Han menar att i och med den centrala styrningen så blir rektorerna lite mer som hans kollegor, *”fast ändå inte”*. Han säger att det finns en ömsesidig respekt och upplever rektorernas mer fria

styrning av honom i uppdraget som ett uttryck för förtroende. Han säger om rektorernas resonemang att *”jag som rektor kanske behöver veta vissa saker om vem du träffar och så men jag behöver inte veta allt, för den här kuratorsrollen tappar sin mening i så fall/.../och det är därför jag älskar våra rektorer, dom är jättetydliga med det här, var går gränsen och du får jobba liksom fritt, du får jobba i fred”*. Genom att betrakta Fias och Bos uppfattning om rektorernas inverkan på möjligheterna i skolkuratorsrollen framkommer det att den enskilda rektorn tydligt påverkar skolkuratorns spelrum, vilket bekräftar Isakssons (2016) resultat. Utifrån en annan synvinkel menar Ia emellertid att även denna aspekt bygger på ett eget ansvar hos skolkuratoren. Det gäller enligt henne att skapa en relation till rektorn som gör att hen kan känna förtroende för skolkuratorns kompetens och goda intentioner i arbetet med elever och lärare på skolan. Samtidigt menar även hon att mycket kan *”hamna i hur man vill jobba. Har man samma tanke som rektorn då blir det ju naturligt att det funkar och har man inte det så är det ju ganska naturligt att det blir en krock”*.

Det mest framträdande när det kommer till skolkuratorernas uppfattning om den centrala anställningsformen är trots allt samhörigheten med övriga skolkuratorer inom den centrala elevhälsan. Att kunna vädra problem och diskutera dilemman som tillhör det skolkuratoriva arbetet i en grupp med yrkeskollegor framstår som värdefullt för skolkuratorerna, vilket kan förstås utifrån att de utgör en viktig referensgrupp (Trost & Levin 2016). Denna samhörighet minskar känslan av utanförskap och ensamhet och blir en viktig stöttande funktion för skolkuratorerna.

7 Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur skolkuratorns roll förhandlas fram och kan förstås genom interaktionen med övriga yrkesgrupper på skolan. Det här gjordes med utgångspunkt i två frågeställningar. Den första handlar om hur skolkuratorns roll kommer till uttryck i samspelet mellan de olika professionerna i mötessituationen och den andra om hur skolkuratorerna själva uttrycker synen på sin roll i ett multiprofessionellt sammanhang. Som fokusområde för min studie ligger skolans interna samverkan runt elever med hög frånvaro, så kallade hemmasittare. Genom vad som framgår i mitt resultat samt analysen av det, anser jag att mina frågeställningar blivit besvarade. Jag inser att mitt resultat främst talar för hur rollen upplevs och

förhandlas hos de skolkuratorer som medverkat i min studie och gör inget anspråk på någon vidare generaliserbarhet. Samtidigt tänker jag att alla studier som görs angående skolkuratorns yrkesroll är ett bidrag till ett relativt obeforskat område och kan hjälpa till att ställa nya frågor samt väcka nyfikenhet för en djupare förståelse.

Utifrån mitt teoretiska ramverk är ingen roll konstant utan varje människas upplevelse av sitt jag i rollen liksom dess funktion i sammanhanget förhandlas genom en ständigt pågående interaktion mellan individer och grupper (Trost & Levin 2018, Charon 2010). Vilken roll skolkuratoren får på skolan beror delvis på inställningen hos övriga yrkesgrupper men kanske framförallt på organisationens utformning och rektorns syn på såväl sin egen roll som på skolkuratorns. Tydligt i min studie framträder även att skolkuratorns egen uppfattning om rollens innebörd liksom på vilket sätt hen själv betraktar sina möjligheter att agera utifrån den påverkar vilka uttryck rollen tar sig. Det här blir tydligt i jämförelsen mellan Ruts och Bos sätt att agera utifrån rollen. Att de olika skolkuratorerna upplever utmaningarna och möjligheterna i rollen så olika stärker vad som presenterats i tidigare forskning, det vill säga att skolkuratorns roll är diffus och beroende av såväl rektorn som den enskilda skolkuratorns intressen och ingång till uppdraget (Backlund 2007).

Skolkuratorerna upplever själva att det mest grundläggande i deras uppdrag är att finnas till för eleven. Utifrån detta perspektiv är de ibland nödgade att förhålla sig kritiskt mot skolorganisationen och det pedagogiska perspektivet, vilket även Isaksson (2016) lyfter i sin studie. Genom den innebörd de lägger i sitt uppdrag ger de uttryck för ett psykosocialt perspektiv som fungerar som en motvikt till det pedagogiska.

Skolkuratorerna säger bland annat att de vill "bidra med lite lugn" och att det alltid måste finnas en tilltro till eleven och hens förmågor, vilket kan uppfattas som mindre prestationsbundna värden. Att det ibland blir perspektivkrockar i samverkan med skolans övriga aktörer verkar skolkuratorerna inte se som något bekymmer i sig utan betrakta som något självklart. Ett par av skolkuratorerna verkar också lägga ett ansvar på sig själva att nå fram till en gemensam definition av situationen i mötet med den pedagogiska personalen. Att kunna möta varje individ utifrån dennes behov upplevs tillhöra skolkuratorns psykosociala kompetens, inte enbart i förhållande till eleven utan

även i förhållande till den pedagogiska personalen. Härigenom behöver skolkuratoren kunna utöva ett parallellt och ständigt pågående rollövertagande gentemot såväl eleven som den pedagogiska personalen. Det här behöver samtidigt göras med en fast förankring i vad hen själv upplever som grundläggande för uppdraget för att inte ge avkall på sitt jag i rollen.

Att skolkuratoren utgör ett udda inslag på arbetsplatsen i förhållande till övriga aktörer samtidigt som den statliga styrningen är svag gör att gränserna och förväntningarna på rollen inte blir självklara utan beroende av sammanhang. I ett fall kan jag se uttryck för en osäkerhet kopplad just till detta, vilket även går att koppla till komplexiteten i uppdraget. Skolkuratoren ger uttryck för en ensamhet genom det sätt personalen på skolan organiserats, samtidigt ser han positiva aspekter i att befinna sig vid sidan av. Han anser det också nödvändigt att stå upp för elevens perspektiv även om detta skulle kunna bidra till utestängning och en syn på honom som en "förrädare" i förhållande till skolans pedagogiska representanter. I min studie framkommer det att skolkuratorerna verkar lägga ett stort ansvar hos sig själva när det kommer till att förmedla uppdragets innebörd samt gränssättning gentemot den pedagogiska personalen på skolan. De uttrycker samtidigt att just uppdragets gränser och innebörd inte varit självklart för dem från början utan att rollen som skolkurator är något de fått växa in i. Samtidigt som detta kan innebära en utsatthet kan det på många sätt upplevas som möjliggörande för skolkuratorerna. Härigenom kan skolkuratoren bland annat anpassa arbetet efter vad som behövs på den enskilda skolan liksom hen kan vara mer obunden i sina arbetsformer när det gäller såväl handledning av personal som möten med elever. I arbetet med att "växa in i rollen" uttrycker åtminstone ett par av skolkuratorerna att de skriftliga arbetsbeskrivningar som gjorts centralt eller tillsammans med rektorn på skolan varit ett viktigt stöd för att nå en gemensam definition av situationen och härigenom tydliggöra för såväl sig själva som för andra vad som faktiskt kan förväntas av skolkuratoren. Det här kan tolkas som att någon form av konkreta ramar och en grund att falla tillbaka mot som bottnar i en gemensam definition med rektorn och/eller den centrala organisationen, blir nödvändiga för att kunna vara flexibel och anpassningsbar utan att ge avkall på den yrkesmässiga integriteten.

Samverkan med övriga aktörer inom elevhälsan beskrivs övervägande som positiv och ömsesidig, särskilt när det kommer till skolsköterskan som ofta finns placerad ute på skolorna. I mitt material kan jag inte finna uttryck för någon inbördes konkurrens eller bekymmer kopplade till gränsdragningar mellan de olika rollerna. Det förefaller som att skolkuratorerna upplever sig själva och övriga inom elevhälsan ha en klar och gemensam uppfattning om vad som tillhör respektive yrkesroll samt när det är dags att lämna över. Detta kan relateras till Backlund (2007) som menar att skolkuratoren skulle befinna sig i ett underläge gentemot skolsköterskan då hen har en tydligare yrkesteknologi och dessutom legitimation. Utifrån vad jag sett kan jag inte finna uttryck för något sådant underläge utan menar att resultatet snarare bekräftar Isakssons (2016) slutsats att skolkuratoren verkar ha en egen teknologi och att denna dessutom upplevs förstådd och accepterad av övriga inom elevhälsan. Då vare sig skolsköterskan eller någon annan elevhälsorepresentant närvarade i min studie blir det emellertid svårt att dra väl underbyggda slutsatser angående detta.

När det gäller handledningen av lärare menar skolkuratorerna att detta ofta sker under mer informella former. Likt Isaksson (2016) beskriver använder sig skolkuratorerna även av andra ord än handledning för att beskriva sitt stöttande samarbete med lärare. Utifrån den tolkning jag gjort av materialet behöver inte detta nödvändigtvis vara ett uttryck för att skolkuratorerna nedtonar sitt överläge. I vissa fall kan det istället förstås som att de anser sig kompetenta att anpassa handledningen efter vad olika aktörer behöver. Andra ordval än just handledning kan också kopplas till den innebörd skolkuratoren lägger i begreppet. Att istället tala om coaching stämmer exempelvis bättre överens med empowerment och motiverande samtal vilket skolkuratoren ser som förenligt med sin roll som socialarbetare.

7.1 Förslag till vidare forskning

När det gäller arbetet med hemmasittare är det en komplex problematik som innebär stora utmaningar för skolans olika yrkesgrupper. I skolans syrdokument (SFS 2010:800) står att elevhälsan främst ska arbeta förebyggande och främjande. I min studie framkommer dock att skolkuratorns huvudsakliga arbete går ut på att ta hand om problem som vuxit fram under en längre tid. Skolkuratoren kopplas in som en livlina

eller en specialfunktion när situationen blivit utom den pedagogiska personalens kontroll. En fråga att ta med sig i detta sammanhang blir vad som krävs för att elevhälsan ska kopplas in i ett tidigare skede och hur skolorna bättre skulle kunna ta vara på den kompetens som finns hos skolkuratoren.

Intressanta aspekter att undersöka genom framtida forskning hade även kunnat vara hur rektorerna betraktar skolkuratorns uppdrag liksom hur deras syn skiljer sig ifrån eller samstämmer med hur skolkuratorerna själva upplever det. Kanske behöver vi även se över socionomutbildningen och på vilket sätt denna förbereder studenter för ett uppdrag inom organisationer som domineras av en annan logik och kunskapsmässig bas än den typiska för socialt arbete. Det är nu beslutat om en legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården (Regeringen 2018) och jag kan anse det vara ett naturligt steg att utifrån detta se över vad en sådan legitimation skulle kunna innebära även för kuratorer inom skolan.

Referenser

Akademikerförbundet SSR (2015). *Policy för skolkuratorer*. Stockholm:

Akademikerförbundet SSR

Autism- & Aspergerförbundet (2010). *Autism- och Aspergerförbundets medlemsundersökning om skolfrånvaro – sammanfattning och analys*. Autism-& Aspergerförbundet

Backlund, Å (2007). *Elevvård i grundskolan – Resurser, organisering och praktik*.

Doktorsavhandling. Stockholm: Stockholms universitet

Blumer, H. (1969/1998). *Symbolic interactionism – perspective and method*. University of California press

Charon, M., J. (2010). *Symbolic interactionism – An introduction, an interpretation, an integration*. Boston: Pearson Education

Eriksson-Zetterqvist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G. & Vensson, P. *Handbok i kvaliativa metoder*. Stockholm: Liber. ss. 34-53.

Gladh, M. & Sjödin, K. (2014). *Tillbaka till skolan – metodhandbok i arbetet med hemmasittande barn och unga*. Stockholm: Gothia fortbildning

Gren-Landell, M., Ekerfelt Alvin, C., Bradley, M., Andersson, M. & Andersson, G. (2015). Teachers views on risk factors for problematic school absenteeism in Swedish primary school students. *Educational psychology in practice*. 31(4). ss.412-423.

DOI:

Isaksson, C. (2016). *Den kritiska gästen – en professionsstudie om skolkuratorer*. Diss. Umeå: Umeå universitet

Johnsén, M. & Spets, J. (2007). "Kuratorns roll? Grundtanken är väldigt positiv"

- en undersökning om sjuksköterskors syn på kuratorn i den medicinska organisationen. Magisteruppsats, Socialhögskolan. Lund: Lunds universitet

Kearney A., C. & Bates, M. (2005) Addressing school refusal behavior: Suggestions for frontline professionals. *Children and schools*. 27(4). ss.207-216.

Lalander, P. (2015). Observationer och etnografi. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. ss.93-112

Maynard, B., Heyne, D., Esposito Brendel, K., Bulanda, J., Thompson M., A. & Pigott D., T. (2018). Treatment for school refusal among children and adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Research on social work practice*. 28(1). ss.56-67. DOI:10.1177/1049731515598619

Patel, R. & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som rör människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skolinspektionen (2016a). *Omfattande ogiltig frånvaro i sveriges grundskolor*. Stockholm: Skolinspektionen

Skolinspektionen (2016b). *Omfattande frånvaro – en granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro*. Stockholm: Skolinspektionen

Socialstyrelsen (2019). Hälso- och sjukvårdskurator. Hämtad på:

<https://legitimation.socialstyrelsen.se/sv/utbildad-i-sverige/halso-och-sjukvardskurator>

[2019-06-06]

Statens offentliga utredningar (2016). *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera*. (SOU 2016:94). Stockholm: Utbildningsdepartementet

Trost, J. & Levin, I. (2018). *Att förstå vardagen med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Vetenskapsrådet (u.å.). *Forskningsetiska principer*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Wester D., Y. (2005). *Socionomen i skolan*. Stockholm: Gothia

Bilagor

Bilaga A. FÖRFRÅGAN OM DELTAGANDE I EN STUDIE OM SKOLKURATORNS YKESROLL

Hejsan!

Jag heter Sofie Lind och går just nu sjätte terminen på socionomprogrammet vid Linnéuniversitetet här i Växjö. Detta innebär att det har blivit dags för mig att skriva C-uppsats.

Området min uppsats behandlar är skolkuratorns förståelse av och förhållningssätt till sin yrkesroll i relation till skolans övriga yrkesgrupper med utgångspunkt i samverkansmöten angående hemmasittare. Som datainsamlingsmetod för mitt arbete planerar jag att observera samverkansmöten på skolor där skolkurator, rektor och lärare (+eventuell annan pedagogisk personal) ingår, samt att göra kompletterande kvalitativa intervjuer med skolkuratoren i anslutning till dessa möten. Det jag är intresserad av är alltså främst skolkuratorns roll i det interna skolsamarbetet. Jag behöver därför få tillträde till ett antal skolor som samverkar angående hemmasittande elever. Själva observationsundersökningen och eventuella intervjuer kommer bli aktuella under april månad.

Jag undrar nu om Du har möjlighet och lust att hjälpa mig med detta?

Har Du några frågor eller funderingar så kontakta mig gärna!

Bifogar problemformulering, syfte och frågeställningar som de ser ut just nu.

Tacksam för svar.

Ha en fin dag!

Med vänliga hälsningar

Sofie Lind

Bilaga B Intervjuguide

BAKGRUNDSFRÅGOR

1. Hur länge har du arbetat som skolkurator?
2. Vad har du för utbildning?
3. Vad fick dig att vilja arbeta som skolkurator?
4. Är du anställd på den enskilda skolan eller centralt?

YRKESROLLEN

1. Har du någon arbetsbeskrivning?
2. Vad ingår i dina vanligaste arbetsuppgifter?
3. Vilka arbetsuppgifter anser du vara de viktigaste för dig som skolkurator?
4. Vad anser du vara det viktigaste i ditt förhållningssätt som skolkurator?
5. Hur upplever du relationen till skolans ledning/rektor?
6. Hur upplever du att skolans ledning ser på din roll/ditt uppdrag som skolkurator?
7. Vilken typ av styrning/riktlinjer finns det i ditt uppdrag?
8. Hur upplever du din position i förhållande till andra yrkesgrupper på skolan? Vad innebär det för dig att vara ensam inom ditt yrke? Exempel på när det hade kunnat vara en fördel att vara fler socionomer/kuratorer?
9. Hur ser samverkan ut med lärare och andra pedagoger på skolan? Ge exempel på situationer då ni samverkar.
10. Hur upplever du att lärare ser på din roll/ditt uppdrag som skolkurator? Samstämmer det med din egen syn på uppdraget?
11. Arbetar du med handledning för lärare? Hur ser det isåfall ut?
12. Hur upplever du samverkan med övriga professioner inom elevhälsan?

HEMMASITTARE

1. Hur anser du att skolan bör arbeta med elever som har en problematisk skolfrånvaro?
2. Vilka rutiner finns på skolan för detta arbete?
3. På vilket sätt involveras elevhälsan i arbetet med frånvarande elever? Du som skolkurator?
4. Vad anser du att du kan bidra med utifrån din kompetens som skolkurator, i fall med hemmasittande/frånvarande elever?

Upplever du att det kan uppstå lojalitetskonflikter i ditt uppdrag?
Exempel? På vilket sätt förhåller du dig till dessa?

INTERVJU I ANSLUTNING TILL MÖTEN

Hur skulle du beskriva din roll i mötet? Vilken position föreställde du dig före mötet att du skulle ha? Vilken position fick du/tog du?

Vad upplevde du som viktigt för dig, utifrån din yrkesposition, att få sagt under mötet?

Upplevde du att mötet ledde dit du hoppades?

Hur upplever du att det finns/saknas en samstämmighet mellan det du anser betydelsefullt i sammanhanget och det representanter för övriga professioner på skolan ser som viktigt?

Hur följs möten likt dessa upp på skolan? Vad händer praktiskt?
Vem ser till att något händer? Upplever du att det finns en tydlig ansvarsfördelning?